

**ΤΕΙ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ**

**«ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΠΡΟ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.ΘΕΤΙΚΕΣ
ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΛΘΑΝ»**

Όνοματεπώνυμο φοιτήτριας
Κρίκκα Σοφία
Α.Μ 2012028

Επιβλέπων καθηγητής
Νικολαΐδης Βασίλειος

ΚΑΛΑΜΑΤΑ, 17 ΜΑΙΟΥ 2017

**ΔΗΛΩΣΗ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ ΚΑΙ
ΑΝΑΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ**

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας Πτυχιακής Εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάσει επιστημονικής παράφρασης. Αναλαμβάνω την προσωπική και ατομική ευθύνη ότι σε περίπτωση αποτυχίας στην υλοποίηση των ανωτέρω δηλωθέντων στοιχείων, είμαι υπόλογος έναντι λογοκλοπής, γεγονός που σημαίνει αποτυχία στην Πτυχιακή μου Εργασία και κατά συνέπεια αποτυχία απόκτησης του Τίτλου Σπουδών, πέραν των λοιπών συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων. Δηλώνω, συνεπώς, ότι αυτή η Πτυχιακή Εργασία προετοιμάστηκε και ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι, αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

Όνομα & Επώνυμο Συγγραφέα (Με Κεφαλαία):

ΚΡΙΚΚΑ ΣΟΦΙΑ

Υπογραφή (Ολογράφως, χωρίς μονογραφή):

Ημερομηνία (Ημέρα – Μήνας – Έτος):

15 ΜΑΙΟΥ 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ .....σελ 3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ (Ιστορική αναδρομή στον Ελλαδικό χώρο).....σελ.4-6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ

1.1 Θεωρητική προσέγγιση της φορολογίας -Θεωρητική επισκόπηση φόρων.....σελ.7-8
1.2 Χρησιμότητα επιβολής των φόρων.....σελ.8-9
1.3 Χρησιμότητα επιβολής των φόρων.....σελ.10
1.4 Μέθοδοι επιβολής φόρων.....σελ.10-12
1.5 Προέλευση εισοδήματος.....σελ.12-13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ.

2.1 Ποια πρόσωπα φορολογούνται στην Ελλάδα.....σελ.14-16
2.2 Εισόδημα που προκύπτει στην ημεδαπή ή στην αλλοδαπή.....σελ.15-16
2.3 Ποιο εισόδημα θεωρείται ως φορολογητέο.....σελ.16
2.4 Ποια πρόσωπα θεωρούνται ως εξαρτημένα μέλη του φορολογούμενου.....σελ.16-17
2.5 Εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις.....σελ.18
2.6 Ακαθάριστα εισοδήματα από μισθωτή εργασία και συντάξεις.....σελ.19
2.7 Ποιες παροχές σε είδος που παρέχονται στον εργαζόμενο θεωρούνται εισόδημα και φορολογούνται στο όνομά του.....σελ.19-20
2.8 Εισοδήματα από μισθωτή εργασία και συντάξεις τα οποία απαλλάσσονται από το φόρο.....σελ.21-22
2.9 Φορολογία του εισοδήματος από μισθωτή εργασία και συντάξεις.....σελ.22-24
2.10 Μείωση του φόρου που προκύπτει από μισθωτή εργασία και συντάξεις..σελ.24-26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΚΕΡΔΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΑΠΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

3.1 Κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα.....σελ.26-27
3.2 Επιχειρηματικές δαπάνες οι οποίες εκπίπτουν φορολογικά από τα έσοδα.....σελ.27
3.3 Δαπάνες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας.....σελ.28-29
3.4 Επιχειρηματικές δαπάνες οι οποίες δεν εκπίπτουν φορολογικά από τα έσοδα.....σελ.29-31
3.5 Φορολογικές αποσβέσεις.....σελ.31-33
3.6 Επισφαλείς απαιτήσεις.....σελ.34-36
3.7 Η μέθοδος προσδιορισμού των εσόδων.....σελ.36-38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΚΑΙ ΟΝΤΟΤΗΤΩΝ

4.1 Φορολογική κατοικία-μόνιμη εγκατάσταση.....σελ.39-41
4.2 Φορολογικό έτος και διαχειριστική περίοδος.....σελ.41-43
4.3 Το φορολογητέο εισόδημα.....σελ.43-45
4.4 Υποκεφαλαιοδότηση.....σελ.45-46
4.5 Ενδοομιλικές συναλλαγές.....σελ.46
4.6 Μεταφορά λειτουργιών επιχείρησης.....σελ.47-48
4.7 Φορολογικοί συντελεστές.....σελ.49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

5.1 Ιστορική αναδρομή	σελ.49-52
5.2 Άμεσοι και έμμεσοι φόροι	σελ.53
5.3 Η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος.....	σελ.53-54
5.4 Το θεσμικό και νομικό πλαίσιο	σελ.55-56
5.5 Η κατανομή των “βαρών” και η διάβρωση της φορολογικής βάσης	σελ.56-59
5.6 Τα προβλήματα των σύγχρονων φορολογικών συστημάτων	σελ.59-61
5.7 Άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής μέσω της μεταβολής της φορολογίας ...σελ.61-65	
5.8 Η καμπύλη Laffer , το άριστο επίπεδο φορολόγησης και η οριακή ροπή προς φοροδιαφυγή.....	σελ.65-68
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	σελ.69-70

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στις μέρες μας, το σύστημα φορολογικής επιβάρυνσης έχει γίνει πιο σημαντικό για τα φορολογικά έσοδα. Είναι το αποτέλεσμα της αυξημένης ανάγκης για να παράγουν περισσότερα φορολογικά έσοδα για να καλύψει τις κρατικές δαπάνες.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία προσπαθεί να εντοπίσει και να εξηγήσει το σύστημα καθώς και φορολογική επιβάρυνση στη χώρα μας, τόσο για τους ιδιώτες όσο και για τις επιχειρήσεις. Η εργασία δίνει μια εκτεταμένη ανάλυση για το υπάρχον φορολογικό σύστημα και τον τρόπο που το σύστημα αντιμετωπίζει τις διάφορες κατηγορίες των φορολογικών βαρών.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα φορολογικά μέσα καθώς και τις κατηγορίες των φόρων. Στο δεύτερο και τρίτο κεφάλαιο, υπογραμμίζω τον τρόπο που ο φόρος επιβαρύνει τα φυσικά πρόσωπα καθώς και τα κέρδη από των φυσικών προσώπων από επιχειρηματική δραστηριότητα. Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια να εξηγηθεί ο τρόπος που οι επιχειρήσεις φορολογούνται. Τέλος, στο τελευταίο κεφάλαιο αυτής της πτυχιακής εργασίας θα τονιστούν η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος, τα προβλήματα των σύγχρονων φορολογικών συστημάτων καθώς και η άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής μέσω της μεταβολής της φορολογίας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Άμεσος/ Έμμεσος φόρος, Επιχειρηματική συναλλαγή, Φόρος εισοδήματος, φορολογούμενος, φορολογικές αποσβέσεις, φορολογικό σύστημα,

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έννοια του φόρου αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του πολίτη σε όλο σχεδόν τον βίο του αλλά και την δραστηριότητα οπού διάγει. Η επιβολή της φορολογίας συνήθως επιβάλλεται από το κράτος χωρίς το όφελος της προσωπικής αντιπαροχής. Ο σκοπός της αντιπαροχής είναι γενικός διότι χάρις σε αυτήν ένα οποιοδήποτε κράτος μπορεί να ορίσει την διαμόρφωση του οικονομικού και κοινωνικού υπόβαθρου των πολιτών όπου ανήκουν σε αυτό.

Η φορολογία είναι δυνατόν να παρουσιάζει ποικιλομορφία και για τον λόγο αυτόν χωρίζεται σε δυο βασικές κατηγορίες, την έμμεση και την άμεση. Με τον όρο άμεσοι φόροι εννοούνται οι φόροι αυτοί οι οποίοι αφορούν κατά κύριο λόγο τα περιουσιακά στοιχεία των φορολογούμενων ατόμων καθώς και τα ποσά όπου παράγουν κάθε φορά. Από την άλλη, ως έμμεσοι φόροι ονομάζονται εκείνοι οι φόροι όπου έχουν σχέση με τις συναλλαγές (συμπτωματικές-μεταβατικές).

Ένας από τους πιο βασικούς και πιο σπουδαίους φόρους (άμεσος) είναι αυτός της Προστιθεμένης Αξίας (ΦΠΑ) ενώ σε ότι αφορά τους έμμεσους φόρους ο φόρος εκείνος όπου επιβάλλεται σε νομικά και φυσικά πρόσωπα. Ο φόρος αυτός ονομάζεται Φόρος Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών προσώπων.

Το είδος της φορολόγησης φυσικών αλλά και νομικών προσώπων εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα με την μορφή όπου χρησιμοποιείται σήμερα με τον νόμο Ν. 3323/1955. Η φορολογία αυτή καθιέρωσε σταδιακά το να λαμβάνονται χρήματα από τα εισοδήματα όπου προέκυπταν από κάθε είδος πηγης σε συνολικό βαθμό ενώ σε ότι αφορά το καθεστώς φορολογίας νομικών προσώπων ο οποίος για πρώτη φορά τέθηκε σε εφαρμογή με τον Ν. 3843/1958 εισάγεται πλέον και επίσημα η φορολογία στα αναλογικά εισοδήματα.

Σταδιακά όμως οι δυο αυτοί νόμοι λόγω ελλείψεως φορολογικού καθεστώτος έκαψαν να υπάρχουν ενώ πριν την οριστική έκλειψη τους υπέστησαν μια σειρά αλλαγών προκειμένου να εκσυγχρονιστούν.

Αξίζει να σημειωθεί στο σημείων αυτό ότι οι νόμοι αυτοί οι οποίοι θεσμοθετήθηκαν όπως ειπώθηκε και παραπάνω κατ ουσιών αποτέλεσαν τους αντικαταστατές του νομου Ν. 1640 του 1919 « Περὶ φορολογίας εισοδήματος καθαρών προσόδων». Ο νόμος αυτός ήταν η ναυαρχίδα της επιβολής φορολογίας στον Ελλαδικό χώρο.

Με την πάροδο των ετών το φορολογικό σύστημα άλλαζε συνεχώς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι εισαγωγή ενός η και περισσότερων νομοθετημάτων κάθε χρόνο.

Το έτος 1994 υποτελή σταθμό όμως σε ότι αφορά την διαμόρφωση του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα διότι οι δυο νόμοι όπου αναφέρθηκαν στις πιο πάνω γραμμές έγιναν ένα κείμενο το οποίο εμπεριείχε ενιαία δομή και μέσα σε αυτό ενσωματώθηκαν όλες οι νομοθετικές παράμετροι όπου μέχρι πρότινος ήταν σκορπιοί και αφορούσαν την φορολογία εισοδήματος.

Έτσι με άλλα λόγια ο νόμος αυτός ο οποίος έχει τροποποιηθεί και παραμετροποιηθεί σε μεταγενέστερο στάδιο υποτελή τον αποτελεί τον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε.)

Κατ ουσία στην διάρκεια των τελευταίων χρόνων συντελέστηκαν διαρθρωτικές αλλαγές σε ότι αφορά την φορολογία φυσικών αλλά και νομικών προσώπων. Πιο συγκεκριμένα ο συντελεστής σύμφωνα με τον οποίο επιβαρύνονται τα φυσικά και νομικά πρόσωπα άλλαξε το έτος 2002 (Ν. 3091/2002).

Έτσι εισάγονται καινούριες κλίμακες φορολογικής επιβάρυνσης των φυσικών προσώπων , ορίζονται νέα ποσά τα οποία προσδιορίζουν το αφορολόγητο και τέλος κάποια είδη εκπτώσεων όπου ίσχυαν για το σύνολο του εισοδήματος μέχρι τότε παύουν να υφίστανται και αντικαθιστώνται σε έμμεσες μειώσεις φόρων.

Δύο χρόνια αργότερα από το έτος 2002 θεσπίστηκε νομοθέτημα το οποίο έκανε πιο αντικειμενικό των έλεγχου των επιχειρήσεων (Ν. 3220/2004). Ο νόμος αυτός όμως ποτέ δεν τέθηκε σε εφαρμογή. Ακόμη σύμφωνα με τον νόμο Ν. 3296/2004 όπου αποτελεί δημιούργημα του ίδιου έτους έγιναν μεταβολές στα περιουσιακά στοιχεία των πολιτών ενώ παρατηρήθηκαν ουσιαστικές μειώσεις στους συντελεστές φόρων των νομικών προσώπων οι οποίες όμως θα εφαρμοστούν πλήρως σε βάθος τριετίας.

Ο νόμος έφερε πληθώρα μεταβολών στην διαδικασία φορολογίας φυσικών αλλά και νομικών προσώπων. Μετάβαλλε τελείως τις φορολογικές κλίμακες ενώ εισήγαγε το είδος τεκμηρίου διαβίωσης, οι πιο πολλές φοροαπαλλαγές οι οποίες ίσχυαν ως τότε και τέλος εισήγαγε καταμερισμό σε ότι αφορά τα διανεμημένα από τα αδιανέμητα κέρδη των νομικών προσώπων έτσι ώστε να μπορεί να υπάρξει φορολόγηση σε ξεχωριστό επίπεδο.

Τέλος ο Ν. 4172/2013 ο οποίος είναι καθοριστικός για την φορολόγηση των φυσικών αλλά και όλων των νομικών προσώπων έχει την δυνατότητα να ρυθμίζει την

διαδικασία φορολόγησης σε ότι αφορά τα εισοδηματικά κριτήρια όπου επικρατούν αλλά και τον τρόπο όπου κατανέμονται οι φόροι (προκαταβολή του φόρου ή την παρακράτησή του).

Με το πέρασμα 20 ετών από τότε όπου θεσμοθετήθηκε ο Ν. 2238/1994 ο οποίος φέρει την ονομασία Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος διαπιστώθηκε ότι αυτό το νομοθετείτε δεν είναι επαρκές σε ότι αφορά τα δομικά στοιχεία όπου το απαρτίζουν ενώ χαρακτηρίζεται και από προχειρότητες σε ότι αφορά το περιεχόμενο του. Άρα για να υπάρχει ένα αριστα οικοδομημένο φορολογικό σύστημα θα πρέπει να πάψουν να υπάρχουν οι διατάξεις εκείνες οι οποίες εμπεριέχονται ήδη στον Κώδικα αυτόν να γίνει αναδιάρθρωση σε ότι αφορά τα δομικά στοιχεία του νομοθετήματος και γενικότερα να είναι σε θέση να υπάρχει ένα υγιές φορολογικό σύστημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ

1.1 Θεωρητική προσέγγιση της φορολογίας - Θεωρητική επισκόπηση φόρων

Η επιβολή φορολογίας δεν έχει καθόλου σχέση με τις πιο πολλές μεθόδους κατά τις οποίες μεταβιβάζονται χρήματα από ένα πρόσωπο στο άλλο. Οι περισσότερες από αυτές έχουν εθελοντικό χαρακτήρα κατά κύρια βάση ενώ η επιβολή φόρων καθίσταται υποχρεωτική. Κατ ουσία η επιβολή των φόρων αποτελεί αναγκαστική υποχρέωση των πολιτών να συνεισφέρουν με την παροχή χρημάτων στα δημόσια αγαθά όπου μπορεί ενδεχομένως να παρέχει ο κρατικός μηχανισμός. Επιπλέον πολλές φορές οι πολίτες αναγκάζονται να συνεισφέρουν κάποια ομάδα οι οποία υπόκεινται σε ειδικά συμφέροντα.

Το είδος αυτής της μεταβίβασης το οποίο είναι εξαναγκαστικό πολλές φορές παρομοιάζεται με ένα είδος κλοπής. Όμως η ειδοποιός διαφορά έγκειται στο εξής γεγονός: ενώ και οι δυο αποτελούν μεταβιβάσεις οι οποίες δεν γίνονται με την θέληση των πολιτών αυτές οι οποίες έχουν ως παραλήπτη το κράτος είναι κατά κανόνα υποχρεωτικές έχουν νόμιμο χαρακτήρα και θα πρέπει να αποτελούν προϊόν σεβασμού από τους πολίτες.

Η διαδικασία φορολόγησης έχει έναν κύριο στόχο. Ο στόχος αυτός είναι να αποταμιεύσει χρήματα στα δημόσια ταμεία. Ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η φορολόγηση έχει σαν βασικό σκοπό να συγκεντρώνονται χρήματα στα δημόσια ταμεία τα οποία είναι ικανά να καλύψουν τα δημόσια έξοδα και τις δαπάνες όπου έχει ένα οποιοδήποτε κράτος. Ακόμη η διαδικασία φορολόγησης εκτός από την συγκέντρωση εσόδων μπορεί να συνεισφέρει αποτελεσματικά στην αρωγή κοινωνικών στόχων. Ένας εξ αυτών είναι να εξαλείψει την οικονομική ανισότητα όπου υπάρχει ανάμεσα στα κοινωνικά στρώματα των πολιτών.¹

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι με την καταβολή των φόρων είναι δυνατόν να επιτυγχάνονται οι στόχοι οι οποίοι τίθενται σε οικονομικό επίπεδο και αφορούν γενικευμένες η περιορισμένης κλίμακας οικονομικές υφέσεις. Η επιβολή της φορολογίας στα νομικά και στα φυσικά πρόσωπα πραγματοποιείται κάθε χρόνο και τα

¹ Joseph Stiglitz, 1992

έσοδα όπου προκύπτουν κατά κύρια βάση προέρχονται από μια πληθώρα πηγών (εργασία , εταιρεία , ακίνητα , μετοχές , τόκους).

Έτσι η διαδικασία φορολόγησης που αφορά την συγκεκριμένη κατηγορία ανάλογα με την νομική υπόσταση της μονάδας η οποία φορολογείτε χωρίσετε σε δυο βασικά μέρη:

- Φορολογία εισοδήματος φασκιών προσώπων
- Φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων η φόρος όπου επιβάλλεται στα κέρδη των νομικών προσώπων.

Η φορολόγηση προκύπτει από το καθαρό εισόδημα όπου έχει ένα πρόσωπο το οποίο διαμένει μόνιμα στον Ελλαδικό χώρο. Η φορολόγηση αφορά κατά κύρια βάση το προγενέστερο έτος από αυτό το οποίο γίνεται η φορολογική δήλωση εισοδήματος.

Οι βασικές συνισταμένες των φόρων είναι οι εξής:

- Η εισφορά των πολιτών όπου συνήθως έχει αναγκαστικό χαρακτήρα προς τον Δημόσιο τομέα η τα Νομικά πρόσωπα
- Η επίτευξη των σκοπών του κράτους
- Η πραγματοποίηση φορολόγησης χωρίς να εμπλέκεται η ειδική αντιπαροχή
- Η επιβολή από πλευράς του κράτος σε ότι αφορά την οικονομική και κοινωνική πολιτική όπου ασκεί
- Ο φορολογικός συντελεστής εξάγεται από το ποσό που αντιστοιχεί σε ένα φορολογικό πρόσωπο με την φορολογική βάση.

1.2 Χρησιμότητα των φόρων

Ο κυριότερος σκοπός των φόρων , είναι ο ταμειευτικός . Η φορολογία γενικά , αποβλέπει στην εξασφάλιση των απαραίτητων δημόσιων εσόδων , ικανών να καλύψουν τις δημόσιες δαπάνες μαζί με τις λοιπές πηγές εσόδων (επιχειρηματική δραστηριότητα κ.λ.π)² . Εκτός του ταμειευτικού σκοπού ανάλογα με τη γενικότερη πολιτική της εκάστοτε κυβέρνησης μιας χώρας , οι φόροι εκπληρώνουν και κοινωνικοπολιτικούς σκοπούς καθώς αποβλέπουν στην εφαρμογή ορισμένων κανόνων και αρχών της δικαιοσύνης αφού αποτελούν μέσο καταπολέμησης της οικονομικής ανισότητας που διαμορφώνεται στις διάφορες κοινωνικές τάξεις.³

² Θ. Γεωργακόπουλος, 2005

³ Α.Φλώρος, 2005

Μέσω της άσκησης των κοινωνικών φόρων της εκάστοτε κυβέρνησης επιδιώκεται με φορολογικές μεταρρυθμίσεις η εξάλειψη των αδικιών στη φορολογική εισφορά των πολιτών προς το κράτος . Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί , το κράτος προχωρά τση φορολογική ελάφρυνση των οικονομικά ασθενέστερων στρωμάτων ,με αντίστοιχη επιβάρυνση των οικονομικά ισχυρότερων στρωμάτων της κοινωνίας.

Εκτός των άλλων , με την φορολογία εκπληρώνονται και οικονομικοί σκοποί που αποβλέπουν με την άσκηση της κατάλληλης φορολογικής πολιτικής στην αποφυγή γενικών ή μερικών οικονομικών κρίσεων διότι για παράδειγμα σε περιόδους εθνικών κρίσεων είναι δυνατόν να επιβληθεί πρόσθετη φορολογία στους πολίτες για να ενισχυθεί η εθνική άμυνα της χώρας κ.λ.π. Παρ'όλα αυτά, μέσω των φορολογικών μέτρων ευνοούνται οι επενδύσεις και κατά συνέπεια η οικονομία της χώρας.

1.3 Κατηγορίες των φόρων

Οι φόροι διακρίνονται στις παρακάτω κατηγορίες:

- α) Φόροι εισοδήματος: Διαχωρίζονται σε φόρους νομικών και φυσικών προσώπων.
- β) Φόροι δαπάνης: Είναι οι φόροι που ενσωματώνονται πάνω στα προϊόντα που αποτελούν την δαπάνη απόκτησης τους από το φορολογούμενο.
- γ) Φόροι περιουσίας: Ο φόρος περιουσίας εξαρτάται από το ύψος της αξίας που έχει στην κατοχή του ο φορολογούμενος.

Οι φόροι εισοδήματος και οι φόροι περιουσίας αποτελούν τους άμεσους φόρους διότι αναφέρονται σε ορισμένα πρόσωπα και επιβάλλονται στο εισόδημα που παράγεται ή στην περιουσία του φορολογούμενου, ενώ οι φόροι δαπάνης αποτελούν τους έμμεσους φόρους γιατί επιβάλλονται στο δαπανώμενο εισόδημα δηλαδή εισπράττεται όταν πραγματοποιούνται ορισμένες συναλλαγές. Τόσο οι άμεσοι όσο και έμμεσοι φόροι έχουν αντίστοιχα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα . Επομένως η συνύπαρξή τους είναι αναγκαία , επειδή συμβάλλει στην εξισορρόπηση των μειονεκτημάτων που παρουσιάζει ο κάθε τρόπος φορολογίας. Οι έμμεσοι φόροι καταβάλλονται ευκολότερα από τους άμεσους , επειδή ενσωματώνονται στο τίμημα του καταναλωμένου προϊόντος ή στο αντίτιμο της αποδοχής υπηρεσιών του κάθε φορολογούμενου.⁶

Επί πλέον , οι έμμεσοι φόροι είναι πιο αποδοτικοί για την πολιτεία λόγω του ότι καταβάλλονται από όλους τους πολίτες. Επίσης , τα συνακόλουθα της δυσανασχέτησης της καταβολής του φόρου που εκδηλώνονται με την προσπάθεια αποφυγής της φορολογίας , δεν έχουν έντονο χαρακτήρα όπως στην άμεση φορολογία.

- Οι έμμεσοι φόροι μειονεκτούν έναντι των άμεσων , επειδή δεν ανταποκρίνονται στη φοροδοτική ικανότητα κάθε φορολογούμενου.
- Οι άμεσοι φόροι πλεονεκτούν λόγω του ότι η απόδοσή τους είναι σταθερή , παρά το γεγονός ότι η δαπάνη για τη βεβαίωση και είσπραξή τους είναι μεγαλύτεροι.

---

⁶ Α.Φλώρος, 2005

1.4 Μέθοδοι επιβολής φόρων

Με βάση τη συμπεριφορά του μέσου φορολογικού συντελεστή, οι φόροι διακρίνονται σε αναλογικούς, προοδευτικούς και αντιστρόφως προοδευτικούς.

Είναι οι φόροι δηλαδή οι οποίοι επιβαρύνουν τη φορολογική μονάδα με το ίδιο μέσο φορολογικό συντελεστή, ανεξάρτητα του μεγέθους της φορολογικής βάσης.

- Αναλογικοί φόροι

Είναι οι φόροι με τους οποίους επιβαρύνεται η φορολογική μονάδα με το ίδιο φορολογικό συντελεστή, ανεξάρτητα από το μέγεθος της φορολογικής βάσης.

Όταν η φορολογία είναι αναλογική ο μέσος φορολογικός συντελεστής παραμένει σταθερός καθώς μεταβάλλεται η φορολογική βάση. Η φορολογούσα αρχή πρέπει να αφαιρέσει το ίδιο ποσοστό του εισοδήματος, της περιουσίας, της καταναλωτικής δαπάνης από όλες τις φορολογούμενες μονάδες ανεξάρτητα του μεγέθους της φορολογικής βάσης. Αυτό σαφέστατα σημαίνει ότι ο οριακός συντελεστής είναι σταθερός και ίσος με το μέσο⁷.

- Προοδευτικοί φόροι

Η νομοθεσία η οποία ορίζει ένα κράτος έχει την ικανότητα να καθορίζει το εύρος των οριακών συντελεστών ενώ όταν γίνεται χρήση μέσων συντελεστών τότε αυτοί οι συντελεστές προκύπτουν από το λόγο του αθροίσματος των ποσών του φόρου στα επί μέρους κλιμάκια δια το άθροισμα των κλιμακίων.

Όταν ο ρυθμός αύξησης της φορολογικής φάσης μεγαλώνει τότε ο μέσος φορολογικός συντελεστής μεγαλώνει με σταθερό ρυθμό η προοδευτικότητα όπου υπάρχει στον φόρο αυτόν παραμένει σε σταθερά επίπεδα εάν μεγαλώνει με αυξητικό προσίμο η προοδευτικότητα του φόρου γίνεται άξουσα και σε τελικό στάδιο εάν μεγαλώνει με σταθερό ρυθμό η προοδευτικότητα του φόρου μειώνεται.

---

⁷ Α. Φλώρος, 2005

Η διαδικασία σύμφωνα με την οποία επιβάλλεται η προοδευτική φορολογία είναι ο παρακάτω: : Η φορολογική βάση (εισόδημα – περιουσία) διαιρείται σε κλιμάκια. Κάθε κλιμάκιο φορολογείται με υψηλότερο συντελεστή από ότι το αμέσως προηγούμενο. Αυτοί οι συντελεστές είναι οι οριακοί που μας λένε με ποιο ποσοστό του επί πλέον εισοδήματος (κλιμάκιο) φορολογείται.

- Αντιστρόφως προοδευτικοί φόροι

Με τον όρο αυτόν εννοούνται οι φόροι όπου να μειώνεται ο μέσος φορολογικός συντελεστής (και επομένως και η φορολογική επιβάρυνση) καθώς αυξάνει η φορολογική βάση. Με άλλα λόγια , ο μέσος φορολογικός συντελεστής είναι μεγαλύτερος από τον οριακό φορολογικό συντελεστες

Οι φόροι αυτοί δεν συναντώνται πολύ εύκολα. Όμως μερικοί φόροι αν και αναλογικοί ως προς την φορολογική βάση που επιβάλλονται γίνονται στην πράξη αντιστρόφως προοδευτικοί εάν η φορολογική βάση εκφραστεί σαν ποσοστό μιας εναλλακτικής φορολογικής βάσης⁸

1.5 Προέλευση εισοδήματος.

Ένα οποιοδήποτε εισόδημα στο οποίο γίνεται επιβολή του φόρου το οποίο είναι συνήθως αυτό όπου πηγάζει από συγκεκριμένες κατηγορίες εισοδήματος. Τότε αφαιρούνται όλο το σύνολο των εξόδων-δαπανών οι οποίοι έχουν οριστεί για την απόκτηση τους.

Το εισόδημα ανάλογα με την πηγή της προέλευσής του κατατάσσεται στις παρακάτω κατηγορίες:

1. Α-Β Πηγή: Εισόδημα από ακίνητα (εκμίσθωση οικοδομών , γαιών , πηγών , υπεκμίσθωση ή έμμεσα από ιδιοχρησιμοποίηση ακινήτων κ.λπ)
2. Γ Πηγή: Εισόδημα από κινητές αξίες (μερίσματα, τόκοι ομολογιών, αμοιβές μελών Δ.Σ. , ανωνύμων εταιρειών κλπ)
3. Δ Πηγή: Εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις (κέρδη ατομικών ή εταιρικών επιχειρήσεων κλπ)

---

⁸ Α.Φλώρος, 2005

4. Ε Πηγή: Εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις (κέρδη από αγροτικές , κτηνοτροφικές επιχειρήσεις κ.λπ)
5. ΣΤ Πηγή: Εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες (από μισθούς , ημερομίσθια , συντάξεις , επιχορηγήσεις , επιδόματα κλπ.) το οποίο αποκτάται από μισθωτούς και συνταξιούχους .
6. Ζ Πηγή: Εισόδημα από ελευθέρια επαγγέλματα και από κάθε άλλη πηγή (αμοιβές από την άσκηση επαγγέλματος του ιατρού , δικηγόρου, συμβολαιογράφου, οικονομολόγου, λογιστή κλπ.)⁹

---

⁹ Αγαπητού Σ. Κράτση, Αθήνα 2000

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

2.1 Ποια πρόσωπα φορολογούνται στην Ελλάδα

Κάθε φυσικό πρόσωπο που έχει τη φορολογική του κατοικία στην Ελλάδα, υπόκειται σε φόρο στην Ελλάδα για το φορολογητέο εισόδημά του που προκύπτει στην ημεδαπή και στην αλλοδαπή, δηλαδή για το παγκόσμιο εισόδημά του που αποκτάται μέσα στο συγκεκριμένο φορολογικό έτος (ημερολογιακό έτος) που αποκτάται το εισόδημα αυτό (άρθρο 3 παρ. 1 Ν. 4172/13). Κατ' εξαίρεση, το φυσικό πρόσωπο που είναι εγκατεστημένο σε γραφείο του Α.Ν. 89/67 στην Ελλάδα, υποβάλλει ατομική δήλωση και δηλώνει για να φορολογηθεί στην Ελλάδα μόνο το εισόδημά του που προκύπτει στην Ελλάδα (άρθρο 3 παρ. 1 Ν. 4172/13).

Κάθε φυσικό πρόσωπο, που δεν έχει τη φορολογική του κατοικία στην Ελλάδα, υπόκειται σε φόρο στην Ελλάδα μόνο για το φορολογητέο εισόδημά του που προκύπτει στην Ελλάδα και αποκτάται μέσα στο συγκεκριμένο φορολογικό έτος (ημερολογιακό έτος) που αποκτάται το εισόδημα αυτό (άρθρο 3 παρ. 2 Ν. 4172/13).

Το φυσικό πρόσωπο θεωρείται ως "φορολογικός κάτοικος της Ελλάδας", οπότε και υποβάλλει ατομική δήλωση φορολογίας εισοδήματος για να φορολογηθεί στην Ελλάδα, στις εξής περιπτώσεις (άρθρο 4 παρ. 1 Ν. 4172/13):

α) όταν έχει στην Ελλάδα τη μόνιμη ή κύρια κατοικία του ή τη συνήθη διαμονή του ή το κέντρο των ζωτικών του συμφερόντων, δηλαδή τους προσωπικούς ή οικονομικούς ή κοινωνικούς δεσμούς του ή

β) όταν είναι προξενικός, διπλωματικός ή δημόσιος λειτουργός παρόμοιου καθεστώτος ή δημόσιος υπάλληλος που έχει την ελληνική ιθαγένεια και υπηρετεί στην αλλοδαπή.

Θεωρείται το φυσικό πρόσωπο ότι είναι φορολογικός κάτοικος της Ελλάδας και υποβάλλει ατομική δήλωση φορολογίας εισοδήματος για να φορολογηθεί στην Ελλάδα, όταν το φυσικό αυτό πρόσωπο έχει φυσική παρουσία στην Ελλάδα για χρονικό διάστημα πάνω από 183 ημέρες, συνεχώς ή και με σύντομα διαστήματα παραμονής στο εξωτερικό (άρθρο 4 παρ. 2 Ν. 4172/13). Φυσικά τα παραπάνω δεν ισχύουν για εκείνα τα φυσικά πρόσωπα που βρίσκονται στην Ελλάδα αποκλειστικά για τουριστικούς,

ιατρικούς, θεραπευτικούς ή παρόμοιους ιδιωτικούς σκοπούς και η παραμονή τους δεν υπερβαίνει τις 365 ημέρες.

2.2 Εισόδημα που προκύπτει στην ημεδαπή ή στην αλλοδαπή

Ως εισόδημα που προκύπτει στην ημεδαπή, θεωρείται κάθε εισόδημα πηγής Ελλάδας και κυρίως τα παρακάτω επιμέρους εισοδήματα (άρθρο 5 Ν. 4172/13):

- α) το εισόδημα από μισθωτή εργασία και από συντάξεις που παρέχεται στην ημεδαπή,
- β) το εισόδημα από μισθωτή εργασία και από συντάξεις που παρέχεται στην αλλοδαπή και πληρώνεται από το Ελληνικό Δημόσιο,
- γ) το εισόδημα από υπηρεσίες διοίκησης, συμβουλευτικές και τεχνικές υπηρεσίες που παρέχονται στην ημεδαπή, μέσω μόνιμης εγκατάστασης,
- δ) το εισόδημα από καλλιτεχνικές και αθλητικές δραστηριότητες που παρέχονται στην ημεδαπή,
- ε) το εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα που ασκείται στην ημεδαπή, μέσω μόνιμης εγκατάστασης,
- στ) το εισόδημα από τη μεταβίβαση παγίων περιουσιακών στοιχείων από αλλοδαπό που ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα μέσω μόνιμης εγκατάστασης στην ημεδαπή,
- ζ) το εισόδημα από ακίνητη περιουσία και το εισόδημα από λοιπά δικαιώματα που προκύπτουν από την ακίνητη περιουσία, εφόσον τα ακίνητα βρίσκονται στην ημεδαπή,
- η) το εισόδημα από την πώληση ακίνητης περιουσίας, η οποία βρίσκεται στην ημεδαπή,
- θ) το εισόδημα από την πώληση ολόκληρης επιχείρησης, εταιρικών μεριδίων ή ποσοστών συμμετοχής, μετοχών, εισηγμένων ή μη ομολόγων και παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, εφόσον οι παραπάνω τίτλοι έχουν εκδοθεί από ημεδαπή επιχείρηση,
- ι) το εισόδημα από μερίσματα ή λοιπά διανεμόμενα ποσά από νομικό πρόσωπο που έχει τη φορολογική του κατοικία στην ημεδαπή,
- ια) το εισόδημα από μερίσματα ή λοιπά διανεμόμενα ποσά από νομικές οντότητες που έχουν τη φορολογική τους κατοικία στην ημεδαπή,
- ιβ) το εισόδημα από τόκους που καταβλήθηκαν ή πιστώθηκαν και οφείλονται από φορολογικό κάτοικο ημεδαπής (Ελλάδας) ή από φορολογικό κάτοικο αλλοδαπής όταν όμως αυτός έχει μόνιμη εγκατάσταση στην ημεδαπή.

ιγ) το εισόδημα από δικαιώματα που πιστώνεται ή καταβάλλεται από φορολογικό κάτοικο ημεδαπής (Ελλάδας) ή από φορολογικό κάτοικο αλλοδαπής, όταν όμως αυτός έχει μόνιμη εγκατάσταση στην ημεδαπή.

Ως εισόδημα που προκύπτει στην αλλοδαπή, θεωρείται κάθε εισόδημα που δεν αναγράφεται στην πιο πάνω περίπτωση 1 (άρθρο 5 παρ. 2 Ν. 4172/13) (και αποδεικνύεται με βεβαίωση της ξένης φορολογικής αρχής, πολ. 1026/22.1.14).

2.3 Ποιο εισόδημα θεωρείται ως φορολογητέο

Ως "φορολογητέο εισόδημα" θεωρείται το εισόδημα εκείνο που απομένει, μετά την αφαίρεση των δαπανών που εκπίπτουν από το ακαθάριστο εισόδημα (άρθρο 7 παρ. 1 Ν. 4172/13).

Σύμφωνα με τον Κ.Φ.Ε. τα ακαθάριστα εισοδήματα διακρίνονται στις παρακάτω κατηγορίες (άρθρο 7 παρ. 2 Ν. 4172/13):

α) εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις, β) εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα, γ) εισόδημα από κεφάλαιο και δ) εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου.

Ως "φόρος εισοδήματος σε φυσικά πρόσωπα" θεωρείται ο φόρος εκείνος που επιβάλλεται ετήσια στο εισόδημα που αποκτούν τα φυσικά πρόσωπα (άρθρο 10 Ν. 4172/13).

2.4 Ποια πρόσωπα θεωρούνται ως εξαρτημένα μέλη του φορολογούμενου

Ως "εξαρτώμενα μέλη" του φορολογούμενου, θεωρούνται τα εξής πρόσωπα (άρθρο 11 παρ. 1 Ν. 4172/13):

α) ο (η) σύζυγος, εφόσον δεν έχει ίδια (δικά του ή δικά της) φορολογητέα εισοδήματα οποιοσδήποτε πηγής,

β) τα άγαμα τέκνα, εφόσον:

είναι ανήλικα μέχρι 18 ετών ή

είναι ενήλικα μέχρι 25 ετών και φοιτούν σε σχολές ή σχολεία ή ινστιτούτα επαγγελματικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης της ημεδαπής ή αλλοδαπής ή

είναι ενήλικα μέχρι 25 ετών και είναι εγγεγραμμένα στα μητρώα ανέργων του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) ή υπηρετούν τη στρατιωτική τους θητεία (για τα οποία αναγράφεται υποχρεωτικά και ο Α.Φ.Μ. τους, πολ. 1146/29.5.14), γ) τα παρακάτω φυσικά πρόσωπα με ποσοστό νοητικής ή σωματικής αναπηρίας τουλάχιστον 67%, εφόσον είναι άγαμα ή σε χηρεία, που είναι τα εξής:

τα τέκνα του φορολογούμενου,

οι αδελφοί και οι αδελφές των δύο συζύγων, δ) οι ανιόντες,

ε) τα ανήλικα ορφανά από πατέρα και μητέρα τέκνα που έχουν μέχρι τρίτο βαθμό συγγένεια με το φορολογούμενο (το σύζυγο ή τη σύζυγο).

Τα φυσικά πρόσωπα που αναφέρονται στις παραπάνω περιπτώσεις β', δ' και ε (σελ. 11), δεν θεωρούνται ως "εξαρτώμενα μέλη", αν το ετήσιο φορολογητέο εισόδημά τους υπερβαίνει το ποσό των 3.000 ευρώ και εφόσον συνοικούν με τον φορολογούμενο (άρθρο 11 παρ. 2 Ν. 4172/13). Τα φυσικά πρόσωπα που αναφέρονται στην παραπάνω περίπτωση γ (σελ. 11), δεν θεωρούνται ως "εξαρτώμενα μέλη", αν το ετήσιο εισόδημά τους υπερβαίνει το ποσό 6.000 ευρώ (άρθρο 11 παρ. 2 Ν. 4172/13).

Για τον προσδιορισμό των παραπάνω ποσών 3.000 ευρώ και 6.000 ευρώ, δεν λαμβάνονται υπόψη οι παρακάτω κατηγορίες εισοδήματος (άρθρο 11 παρ. 3 Ν. 4172/13):

α) η διατροφή που καταβάλλεται στο ανήλικο τέκνο με δικαστική απόφαση ή με συμβολαιογραφική πράξη ή με ιδιωτικό έγγραφο,

β) το εξωϊδρυματικό επίδομα ή τα προνοιακά επιδόματα αναπηρίας που χορηγούνται από το κράτος.

Το εισοδημάτων ανήλικων τέκνων προστίθεται στα εισοδήματα και φορολογείται στο όνομα του γονέα που ασκεί τη γονική μέριμνα και σε κάθε περίπτωση στο όνομα του συζύγου, ο οποίος θεωρείται κατ' αρχήν υπόχρεος για την υποβολή της δήλωσης (άρθρο 11 παρ. 4 Ν. 4172/13). Αν οι γονείς βρίσκονται σε διάσταση, τότε τα ανήλικα τέκνα βαρύνουν τον γονέα με τον οποίο συνοικούν κατά το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα του έτους (Εγγρ. 1114289/17.12.07. πολ. 1219/24.6.95).

2.5 Εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις

Το ακαθάριστο εισόδημα από μισθωτή εργασία και από συντάξεις περιλαμβάνει τα πάσης φύσης εισοδήματα σε χρήμα ή σε είδος που αποκτούνται μέσα στο πλαίσιο της υφιστάμενης, της παρελθούσης ή της μελλοντικής εργατικής σχέσης (άρθρο 12 παρ. 1 Ν. 4172/13).

Θεωρείται ότι υφίσταται εργασιακή σχέση, όταν ένα φυσικό πρόσωπο παρέχει τις υπηρεσίες του (άρθρο 12 παρ. 2 Ν. 4172/13):

α) στο πλαίσιο σύμβασης εργασίας, σύμφωνα με το εργατικό δίκαιο, β) με βάση σύμβασης προφορικής ή έγγραφης, με την οποία το φυσικό πρόσωπο αποκτά σχέση εξαρτημένης εργασίας με άλλο πρόσωπο, το οποίο έχει το δικαίωμα να ορίζει και να ελέγχει το τρόπο, το χρόνο και το τόπο εκτέλεσης των υπηρεσιών, γ) όταν οι υπηρεσίες του ρυθμίζονται από τη νομοθεσία περί μισθολογίου και ειδικών μισθολογίων των υπαλλήλων και λειτουργών του Δημοσίου, δ) όταν παρέχει τις υπηρεσίες του ως διευθυντής ή μέλος του Δ.Σ. εταιρίας ή κάθε άλλου νομικού προσώπου ή νομικής οντότητας,

ε) όταν παρέχει τις υπηρεσίες του ως δικηγόρος έναντι πάγιας αντιμισθίας για την παροχή νομικών υπηρεσιών,

στ) όταν παρέχει τις υπηρεσίες του με βάση έγγραφες συμβάσεις παροχής υπηρεσιών ή με βάση συμβάσεις έργου, με φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή με νομικές οντότητες που δεν υπερβαίνουν τα 3 ή, εφόσον υπερβαίνουν τον αριθμό 3, τότε το ποσοστό 75% του ακαθάριστου εισοδήματος από επιχειρηματική δραστηριότητα να προέρχεται από 1 από τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες που λαμβάνουν τις πιο πάνω υπηρεσίες του και εφόσον δεν έχει την εμπορική ιδιότητα, ούτε διατηρεί επαγγελματική εγκατάσταση που να είναι διαφορετική από την κατοικία του.

Για τις ανείσπρακτες δεδουλευμένες αποδοχές που εισπράττει καθυστερημένα ο δικαιούχος εισοδήματος από μισθωτή εργασία και συντάξεις σε φορολογικό (ημερολογιακό) έτος μεταγενέστερο, ως χρόνος απόκτησης του εισοδήματος αυτού θεωρείται ο χρόνος που εισπράττονται οι συγκεκριμένες αποδοχές, εφόσον αναγράφονται διακεκριμένα στην ετήσια βεβαίωση αποδοχών που χορηγείται στον δικαιούχο (άρθρο 8 παρ. 4 Ν. 4172/13).

2.6 Ακαθάριστα εισοδήματα από μισθωτή εργασία και συντάξεις

Ως ακαθάριστα εισοδήματα από μισθωτή εργασία και από συντάξεις θεωρούνται τα εξής (άρθρο 12 παρ. 3 Ν. 4172/13):

α) το ημερομίσθιο, ο μισθός, το επίδομα αδείας, το επίδομα ασθένειας, το επίδομα εορτών, η αποζημίωση μη ληφθείσας άδειας, οι αμοιβές, οι προμήθειες, τα επιμίσθια και τα φιλοδωρήματα,

β) τα επιδόματα περιλαμβανομένων του επιδόματος κόστους διαβίωσης, του επιδόματος ενοικίου, της αποζημίωσης εξόδων φιλοξενίας ή ταξιδιού, γ) η αποζημίωση εξόδων στην οποία έχει υποβληθεί ο εργαζόμενος ή συγγενικό πρόσωπο του εργαζομένου,

δ) η παροχή οποιοσδήποτε μορφής που λαμβάνει ο εργαζόμενος πριν την έναρξη της εργασιακής σχέσης,

ε) οι αποζημιώσεις για τη λύση ή καταγγελία της εργασιακής σχέσης, στ) οι συντάξεις που χορηγούνται από κύριο και επικουρικό φορέα υποχρεωτικής ασφάλισης, καθώς και από επαγγελματικά ταμεία που έχουν συσταθεί με νόμο, ζ) το ασφάλισμα που καταβάλλεται εφάπαξ ή με τη μορφή περιοδικής παροχής στο πλαίσιο ομαδικών ασφαλιστηρίων συνταξιοδοτικών συμβολαίων, η) η κάθε άλλη παροχή που εισπράττεται έναντι υφιστάμενης, παρελθούσας ή μελλοντικής εργασιακής σχέσης (π.χ. επιδόματα, έκτακτα βοηθήματα, αποδοχές που καταβάλλονται αναδρομικά με δικαστική απόφαση).

2.7 Ποιες παροχές σε είδος που παρέχονται στον εργαζόμενο θεωρούνται εισόδημα και φορολογούνται στο όνομά του

Οι οποιοσδήποτε παροχές σε είδος που λαμβάνει ένας εργαζόμενος ή συγγενικό πρόσωπο αυτού συνυπολογίζονται στο φορολογητέο εισόδημά του στην αγοραία αξία τους, εφόσον η συνολική αξία των παροχών σε είδος υπερβαίνει το ποσό των 300 ευρώ ανά φορολογικό έτος (άρθρο 13 παρ. 1 Ν. 4172/13).

Η αγοραία αξία της παραχώρησης ενός οχήματος σε εργαζόμενο ή εταίρο ή μέτοχο από ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα ενός φορολογικού έτους (ημερολογιακού έτους) υπολογίζεται σε ποσοστό 30% του κόστους του οχήματος που εγγράφεται ως δαπάνη στα βιβλία του εργοδότη με τη

μορφή της απόσβεσης περιλαμβανομένων των τελών κυκλοφορίας, επισκευών, συντηρήσεων, καθώς και του σχετικού χρηματοδοτικού κόστους που αντιστοιχεί στην αγορά του οχήματος ή του μισθώματος. Σε περίπτωση που το κόστος είναι μηδενικό, η αγοραία αξία της παραχώρησης ορίζεται σε ποσοστό 30% της μέσης δαπάνης ή απόσβεσης κατά τα τελευταία 3 έτη (άρθρο 13 παρ. 2 Ν. 4172/13).

Οι παροχές σε είδος με τη μορφή δανείου, προς εργαζόμενο ή εταίρο ή μέτοχο από ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα περιβάλλονται με τη μορφή έγγραφης συμφωνίας και αποτιμώνται με βάση το ποσό της διαφοράς που προκύπτει μεταξύ των τόκων που θα κατέβαλε ο εργαζόμενος στη διάρκεια του ημερολογιακού μήνα κατά τον οποίο έλαβε την παροχή, εάν το επιτόκιο υπολογισμού των τόκων ήταν το μέσο επιτόκιο αγοράς, του οποίου η μέθοδος υπολογισμού ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, κατά τον ίδιο μήνα και των τόκων που τυχόν κατέβαλε ο εργαζόμενος στη διάρκεια του εν λόγω ημερολογιακού μήνα. Σε περίπτωση που δεν υφίσταται έγγραφη συμφωνία δανείου, το σύνολο του αρχικού κεφαλαίου λογίζεται ως παροχή σε είδος. Η προκαταβολή μισθού πάνω από 3 μήνες θεωρείται δάνειο (άρθρο 13 παρ. 3 Ν. 4172/13). Δηλαδή, επιβάλλεται φόρος εισοδήματος στον λήπτη, αν δεν υπάρχει σύμβαση δανείου, διότι ολόκληρο το ποσό θα θεωρηθεί ως "αυτοτελής παροχή".

Η αγοραία αξία των παροχών σε είδος που λαμβάνει ένας εργαζόμενος ή εταίρος ή μέτοχος από νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα με τη μορφή δικαιωμάτων προαίρεσης απόκτησης μετοχών προσδιορίζεται κατά το χρόνο άσκησης του δικαιώματος προαίρεσης ή μεταβίβασής του και ανεξάρτητα εάν συνεχίζει να ισχύει η εργασιακή σχέση. Η αγοραία αξία άσκησης δικαιώματος είναι η τιμή κλεισίματος της μετοχής στο χρηματιστήριο μειωμένη κατά την τιμή διάθεσης του δικαιώματος (άρθρο 13 παρ. 4 Ν. 4172/13).

Η αγοραία αξία της παραχώρησης κατοικίας σε εργαζόμενο ή εταίρο ή μέτοχο από ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα ενός φορολογικού έτους (ημερολογιακού έτους), αποτιμάται στο ποσό του μισθώματος που καταβάλλει η επιχείρηση ή σε περίπτωση ιδιόκτητης κατοικίας σε ποσοστό 3% πάνω στην αντικειμενική αξία του ακινήτου (άρθρο 13 παρ. 5 Ν. 4172/13).

2.8 Εισοδήματα από μισθωτή εργασία και συντάξεις τα οποία απαλλάσσονται από το φόρο

Όταν υπολογίζεται το εισόδημα από μισθωτή εργασία και από συντάξεις εξαιρούνται (δηλαδή, δεν λαμβάνονται υπόψη) τα παρακάτω ποσά (άρθρο 14παρ. 1 Ν. 4172/13): α) η αποζημίωση εξόδων διαμονής και σίτισης και η ημερήσια αποζημίωση που έχουν καταβληθεί από τον εργαζόμενο αποκλειστικά για σκοπούς της επιχειρηματικής δραστηριότητας του εργοδότη

β) η αποζημίωση για έξοδα κίνησης που καταβάλλονται από τον εργοδότη για υπηρεσιακούς λόγους, εφόσον αφορούν έξοδα κίνησης που πραγματοποιήθηκαν από τον εργαζόμενο κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας του, και αποδεικνύονται από νόμιμα παραστατικά

γ) το επίδομα αλλοδαπής που χορηγείται σε υπαλλήλους του Υπουργείου Εξωτερικών και των λοιπών δημοσίων πολιτικών υπηρεσιών,

δ) οι κρατήσεις υπέρ των ασφαλιστικών ταμείων, οι οποίες επιβάλλονται με το νόμο

ε) οι ασφαλιστικές εισφορές που καταβάλλει ο εργαζόμενος περιλαμβανομένων των εισφορών εργοδότη και εργαζόμενου υπέρ των επαγγελματικών ταμείων που έχουν συσταθεί με νόμο

στ) η εφάπαξ καταβαλλόμενη παροχή από ταμεία πρόνοιας και ασφαλιστικούς οργανισμούς του Δημοσίου, καθώς και τα επαγγελματικά ταμεία που έχουν συσταθεί με νόμο στους ασφαλισμένους και τα εξαρτώμενα μέλη του ασφαλισμένου, ζ) η αξία των διατακτικών σίτισης αξίας μέχρι 6 ευρώ ανά εργάσιμη ημέρα, η) οι παροχές ασήμαντης αξίας μέχρι του ποσού των 27 ευρώ ετησίως, θ) τα ασφάλιστρα που καταβάλλονται από τον εργαζόμενο ή τον εργοδότη για λογαριασμό του εργαζομένου στο πλαίσιο ομαδικών ασφαλιστηρίων συνταξιοδοτικών συμβολαίων και

ζ)τα ασφάλιστρα που καταβάλλονται από τον εργοδότη για την ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή κάλυψη του υπαλληλικού του προσωπικού ή για την κάλυψη του κινδύνου ζωής ή ανικανότητάς του στο πλαίσιο ασφαλιστηρίου συμβολαίου, μέχρι του ποσού των 1.500 ευρώ ετησίως ανά εργαζόμενο.

η) Το εξωϊδρυματικό επίδομα και κάθε συναφές ποσό που καταβάλλεται σε ειδικές κατηγορίες ατόμων με αναπηρίες.

θ) Οι μισθοί, οι συντάξεις και η πάγια αντιμισθία που χορηγούνται σε ανάπηρους με ποσοστό αναπηρίας τουλάχιστον 80%.

- ι) Το επίδομα ανεργίας που καταβάλλει ο Ο.Α.Ε.Δ. στους δικαιούχους ανέργους, εφόσον το άθροισμα των λοιπών εισοδημάτων του φορολογούμενου δεν υπερβαίνει ετήσια το ποσό 10.000 ευρώ (δεν περιλαμβάνονται στο ποσό αυτό τα εισοδήματα του άλλου συζύγου).
- κ) Το επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης συνταξιούχων (Ε.Κ.Α.Σ.) που καταβάλλεται στους δικαιούχους.
- λ) Τα χρηματικά ποσά που καταβάλλονται στους αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες, σε αυτούς που διαμένουν προσωρινά στην Ελλάδα για ανθρωπιστικούς λόγους και σε όσους έχουν υποβάλλει αίτηση για αναγνώριση προσφυγικής ιδιότητας, η οποία βρίσκεται στο στάδιο εξέτασης από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, από φορείς που υλοποιούν προγράμματα παροχής οικονομικής ενίσχυσης των προσφύγων, τα οποία χρηματοδοτούνται από την Ύπατη Αρμοστεία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- μ) Το επίδομα επικίνδυνης εργασίας που καταβάλλεται με τη μορφή πτητικού, καταδυτικού, ναρκαλιείας, αλεξιπτωτιστών, δυτών και υποβρυχίων καταστροφών σε αξιωματικούς, υπαξιωματικούς και οπλίτες των Ενόπλων Δυνάμεων, της Ελληνικής Αστυνομίας, της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας και του Λιμενικού Σώματος, καθώς και η ειδική αποζημίωση που καταβάλλεται στο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό και τα πληρώματα ασθενοφόρων του Ε.Κ.Α.Β. που εκτελούν διατεταγμένη υπηρεσία με αεροπορικά μέσα για παροχή Α' Βοηθειών, κατά ποσοστό 65%.

2.9 Φορολογία του εισοδήματος από μισθωτή εργασία και συντάξεις

Το φορολογητέο εισόδημα από μισθωτή εργασία και από συντάξεις υποβάλλεται σε φόρο με βάση την παρακάτω κλίμακα (άρθρο 15 παρ. 1 Ν. 4172/13):

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΜΙΣΘΩΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ

Κλιμάκιο Εισοδήματος (ευρώ)	Για νησιά κάτω από 3.100 κατοίκους	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος Κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο εισοδήματος	Φόρος
25.000	37.500	22%	5.500	25.000	5.500
17.000	17.500	32%	5.440	42.000	10.940

Υπερβαλλον	Υπερβαλλον	42%			
------------	------------	-----	--	--	--

Η παραπάνω κλίμακα δεν εφαρμόζεται για το εισόδημα από μισθωτή εργασία που αποκτούν (άρθρο 15 παρ. 2 Ν. 4172/14):

α) οι αξιωματικοί που υπηρετούν σε πλοία του εμπορικού ναυτικού και το οποίο εισόδημα φορολογείται με φορολογικό συντελεστή 15% και β) το κατώτερο πλήρωμα που υπηρετεί σε πλοία του εμπορικού ναυτικού και το οποίο εισόδημα φορολογείται με φορολογικό συντελεστή 10%.

Οι συντελεστές αυτοί του φόρου για τους αξιωματικούς και το κατώτερο πλήρωμα των πλοίων, μπορεί να απεικονιστούν και σε πίνακα, ως εξής:

Αμοιβές από μισθωτή εργασία	Έτος (χρήση) 2014	Έτος (χρήση) 2015
Αξιωματικοί εμπορικών πλοίων	15%	15%
Κατώτερα πλήρωματα	10%	10%

Φορολογείται αυτοτελώς με εξάντληση της φορολογικής υποχρέωσης, κάθε εφάπαξ αποζημίωση που παρέχεται από οποιονδήποτε φορέα και για οποιονδήποτε λόγο διακοπής της σχέσης εργασίας ή άλλης σύμβασης, η οποία συνδέει το φορέα με τον δικαιούχο της αποζημίωσης (άρθρο 15 παρ. 3 Ν. 4172/13).

Ο φόρος της αποζημίωσης υπολογίζεται, με βάση την παρακάτω κλίμακα:

Κλιμάκιο αποζημίωσης σε ευρώ	Συντελεστής φόρου	Κλιμάκιο αποζημίωσης σε ευρώ	Συντελεστής Φόρου
από 0 - 60.000	0%	από 100.001 - 150.000	20%
από 60.001 - 100.000	10%	από 150.001 και άνω	30%

Το ασφάλισμα που καταβάλλεται στο πλαίσιο ομαδικών ασφαλιστηρίων συνταξιοδοτικών συμβολαίων φορολογείται αυτοτελώς (άρθρο 15παρ. 4 Ν. 4172/13):

α) Με συντελεστή 15% για κάθε περιοδικά καταβαλλόμενη παροχή, β) Με συντελεστή 10% για εφάπαξ καταβαλλόμενη παροχή μέχρι 40.000 ευρώ και με συντελεστή 20% για εφάπαξ καταβαλλόμενη παροχή κατά το μέρος που υπερβαίνει τις 40.000 ευρώ.

Οι συντελεστές των παραπάνω περιπτώσεων αυξάνονται κατά 50% σε περίπτωση είσπραξης από τον δικαιούχο ποσού πρόωρης εξαγοράς. Δεν θεωρείται πρόωρη εξαγορά κάθε καταβολή που πραγματοποιείται σε εργαζόμενο ο οποίος έχει θεμελιώσει συνταξιοδοτικό δικαίωμα ή έχει υπερβεί το 60ό έτος της ηλικίας του, καθώς και κάθε καταβολή που γίνεται χωρίς τη βούληση του εργαζομένου, όπως σε περίπτωση απόλυσης του εργαζομένου ή πτώχευσης του εργοδότη (άρθρο 15παρ. 4 Ν. 4172/13).

Για τους φορολογούμενους που κατοικούν μόνιμα σε νησιά με πληθυσμό κάτω από 3.100 κατοίκους, το φορολογητέο εισόδημα του πρώτου κλιμακίου της κλίμακας μισθωτών – συνταξιούχων αυξάνεται κατά 50%, προκειμένου να υπολογισθεί το ποσό του φόρου που αναλογεί στο εισόδημά τους (ισχύει μέχρι 31.12.2015).

2.10 Μείωση του φόρου που προκύπτει από μισθωτή εργασία και συντάξεις

Ο φόρος που προκύπτει κατά τη φορολογία του εισοδήματος με εφαρμογή τους πιο πάνω συντελεστές και πίνακες του άρθρου 15, στη συνέχεια, ο φόρος αυτός μειώνεται κατά το ποσό 2.100 ευρώ, όταν το φορολογητέο εισόδημα δεν υπερβαίνει το ποσό των 21.000 ευρώ. Αν το ποσό του φόρου είναι μικρότερο από το ποσό 2.100 ευρώ, τότε το ποσό της μείωσης περιορίζεται στο ποσό του αναλογούντος φόρου (άρθρο 16 παρ. 1 Ν. 4172/13).

Αν το φορολογητέο εισόδημα υπερβαίνει το ποσό 21.000 ευρώ, τότε το ποσό της μείωσης μειώνεται κατά 100 ευρώ ανά 1.000 ευρώ για το φορολογητέο εισόδημα που υπερβαίνει το ποσό 21.000 ευρώ (άρθρο 16 παρ. 2 Ν. 4172/13, πολ. 1085/20.3.14).

Όταν το φορολογητέο εισόδημα υπερβαίνει το ποσό των 42.000 ευρώ, τότε δεν χορηγείται καθόλου μείωση στο φόρο (άρθρο 16 παρ. 3 Ν. 4172/13).

Για τον φορολογούμενο και τα εξαρτώμενα μέλη του, προβλέπεται πρόσθετη μείωση του φόρου κατά το ποσό 200 ευρώ, για το καθένα από τα πρόσωπα αυτά, ως εξής (άρθρο 17 Ν. 4172/13):

α) για το καθένα πρόσωπο με τουλάχιστον 67% αναπηρία με βάση γνωμάτευσης του Κέντρου Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α.) ή της Ανώτατης του Στρατού Υγειονομικής Υπηρεσίας (Α.Σ.Υ.Ε.) για την πιστοποίηση της αναπηρίας. Δεν λαμβάνεται υπόψη η επαγγελματική ή η ασφαλιστική αναπηρία, β) για ανάπηρους

αξιοματικούς και οπλίτες, οι οποίοι έχουν αποστρατευθεί ή/ και αξιοματικοί, οι οποίοι υπέστησαν τραύμα ή νόσημα που επήλθε λόγω κακουχιών σε πολεμική περίοδο,

γ) για τα θύματα πολέμου ή τρομοκρατικών ενεργειών που δικαιούνται να λαμβάνουν σύνταξη από πολεμική αιτία, συμπεριλαμβανομένων μελών των οικογενειών αξιοματικών και οπλιτών που απεβίωσαν κατά την εκτέλεση διατεταγμένης υπηρεσίας, τα οποία δικαιούνται να λαμβάνουν σύνταξη από τον Κρατικό Προϋπολογισμό.

δ) για πρόσωπα που δικαιούνται σύνταξη από το δημόσιο ταμείο ως ανάπηροι ή θύματα εθνικής αντίστασης ή εμφυλίου πολέμου.

Το ποσό του φόρου μειώνεται σε ποσοστό 10% για τα έξοδα ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης, εφόσον αυτά (τα έξοδα) υπερβαίνουν το 5% του φορολογητέου εισοδήματος του φορολογούμενου. Το ποσό της μείωσης ανεξαρτήτως του ποσού των εξόδων δεν μπορεί να υπερβεί τα 3.000 ευρώ (άρθρο παρ. 1 Ν. 4172/13).

Ως έξοδα ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης θεωρούνται οι παρακάτω δαπάνες, κατά το μέρος που δεν καλύπτονται από ασφαλιστικά ταμεία ή από ασφαλιστικές εταιρίες (άρθρο 18 παρ. 2 Ν. 4172/13):

α) οι αμοιβές που καταβάλλονται σε ιατρούς και ιατρικά κέντρα, όλων των ειδικοτήτων για ιατρικές επισκέψεις, εξετάσεις και θεραπείες, β) τα έξοδα νοσηλείας που καταβάλλονται σε νοσοκομειακά ιδρύματα ή ιδιωτικές κλινικές, καθώς και οι δαπάνες που καταβάλλονται για διαρκή κάλυψη ιατρικών αναγκών,

γ) τα έξοδα για ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη γενικά (δηλαδή, όλες οι αποδείξεις από φαρμακεία),

δ) οι αμοιβές που καταβάλλονται σε νοσηλευτές για την παροχή υπηρεσιών σε ασθενή κατά τη νοσηλεία του σε νοσοκομείο ή κλινική ή κατ' οίκον, ε) η δαπάνη για την αντικατάσταση μελών του σώματος με τεχνητά μέλη, καθώς και η δαπάνη για την αγορά ή τοποθέτηση στο σώμα του ασθενούς οργάνων, τα οποία είναι αναγκαία για τη φυσιολογική λειτουργία του ανθρώπινου οργανισμού, στ) τα έξοδα νοσοκομειακής περίθαλψης των τέκνων με ποσοστό αναπηρίας τουλάχιστον 40% βάσει γνωμάτευσης του ΚΕ.Π.Α. ή της Α.Σ.Υ.Ε., εφόσον το ετήσιο φορολογούμενο και απαλλασσόμενο εισόδημα των τέκνων δεν υπερβαίνει το ποσό των 6.000 ευρώ,

ζ) η δαπάνη για δίδακτρα ή τροφεία σε ειδικές για την πάθησή τους σχολές ή σε ειδικά ιδρύματα ή οργανισμούς που καταβάλλονται για τέκνα με ποσοστό αναπηρίας

τουλάχιστον 40% βάσει γνωμάτευσης του ΚΕ.Π.Α. ή της Α.Σ.Υ.Ε., εφόσον το ετήσιο φορολογούμενο και απαλλασσόμενο εισόδημα των τέκνων δεν υπερβαίνει το ποσό των 6.000 ευρώ και

η) ποσό ίσο με το 50% της δαπάνης που καταβάλλεται σε επιχειρήσεις περίθαλψης ηλικιωμένων.

Οι ιατρικές δαπάνες που πραγματοποιούνται για τα εξαρτώμενα μέλη του φορολογούμενου συνυπολογίζονται για να προσδιορισθεί το ποσό της μείωσης του φόρου από ιατρικές δαπάνες της πιο πάνω περίπτωσης 1 (άρθρο 18 παρ. 3 Ν. 4172/13).

Το ποσό του φόρου μειώνεται κατά 10% πάνω στα ποσά των δωρεών προς τους φορείς (που ορίζονται κάθε φορά από το Υπουργείο Οικονομικών), εφόσον οι δωρεές αυτές υπερβαίνουν στη διάρκεια του φορολογικού έτους (δηλαδή, κατά τη διάρκεια του ημερολογιακού έτους) το ποσό των 100 ευρώ. Το συνολικό ποσό των δωρεών δεν μπορεί να υπερβαίνει το 5% του φορολογητέου εισοδήματος (άρθρο 19 παρ. 1 Ν. 4172/13) (βλ. για φορείς στους οποίους θα πρέπει να καταβάλλονται δωρεές στην Υ.Α. πολ. 1010/2.1.14 και Εγκ. πολ. 1052/20.2.15).

Τέλος, οι φορολογούμενοι, που δεν έχουν τη φορολογική τους κατοικία στην Ελλάδα, δεν δικαιούνται τις μειώσεις φόρου (άρθρο 20 Ν. 4172/13), εκτός εάν: διατηρούν τη φορολογική τους κατοικία σε άλλο κράτος - μέλος της Ε.Ε. ή του Ε.Ο.Χ. και,

α) τουλάχιστον το 90% του παγκόσμιου εισοδήματός τους αποκτάται στην Ελλάδα ή

β) αποδεικνύουν ότι το φορολογητέο εισόδημά τους είναι τόσο χαμηλό, ώστε θα δικαιούνταν τη μείωση του φόρου με βάση τη φορολογική νομοθεσία του κράτους της κατοικίας τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΚΕΡΔΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΑΠΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

3.1 Κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα

Ως κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα θεωρείται το σύνολο των εσόδων από τις επιχειρηματικές συναλλαγές μετά την αφαίρεση των επιχειρηματικών δαπανών, των

αποσβέσεων και των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις. Στα έσοδα από τις επιχειρηματικές συναλλαγές περιλαμβάνονται και τα έσοδα από την πώληση των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης, καθώς και το προϊόν της εκκαθάρισης της, όπως αυτά προκύπτουν στη διάρκεια του φορολογικού έτους. Ειδικά, για τον προσδιορισμό του εισοδήματος από αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα στα έσοδα από επιχειρηματικές συναλλαγές περιλαμβάνονται τα έσοδα από την παραγωγή γεωργικών, πτηνοτροφικών, κτηνοτροφικών, δασοκομικών, υλοτομικών και αλιευτικών προϊόντων (άρθρο 21 παρ. 1 Ν. 4172/13) (κωδ. 427 - 428 του εντύπου Ε1).

Το κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα προσδιορίζεται για κάθε φορολογικό έτος (ημερολογιακό έτος) με βάση το λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης, ο οποίος συντάσσεται σύμφωνα με το Ελληνικό Λογιστικό Σχέδιο (Γ.Λ.Σ.) και τα Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα (Ε.Λ.Π.), όπως ισχύουν. Σε περίπτωση που η επιχείρηση εφαρμόζει Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, το κέρδος προσδιορίζεται σύμφωνα με τον πίνακα φορολογικών αποτελεσμάτων χρήσης (άρθρο 21 παρ. 2 Ν. 4172/13).

Ως "επιχειρηματική συναλλαγή" θεωρείται κάθε μεμονωμένη ή συμπτωματική πράξη με την οποία πραγματοποιείται συναλλαγή ή και η συστηματική διενέργεια πράξεων στην οικονομική αγορά με σκοπό την επίτευξη κέρδους. Κάθε 3 ομοειδείς συναλλαγές που λαμβάνουν χώρα εντός ενός εξαμήνου θεωρούνται συστηματική διενέργεια πράξεων. Τα παραπάνω δεν εφαρμόζονται για τους τίτλους του άρθρου 42 (σελ. 106) που αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε οργανωμένη αγορά ή πολυμερή μηχανισμό διαπραγμάτευσης (συμπεριλαμβανομένης και της Εναλλακτικής Αγοράς του Χρηματιστηρίου Αθηνών) ούτε για τα ομόλογα που εκδίδονται από εισηγμένες εταιρίες, αλλά ούτε και για τα κρατικά ομόλογα (σε περίπτωση συναλλαγών που αφορούν ακίνητα, η περίοδος είναι 2 έτη (αντί ενός εξαμήνου) (άρθρο 21 παρ. 3 Ν. 4172/13).

Δηλαδή, όσα φυσικά πρόσωπα πραγματοποιούν περισσότερες από 3 ομοειδείς συναλλαγές μέσα σ' ένα εξάμηνο, θα χαρακτηρίζονται ως επιτηδευματίες και κατά συνέπεια, θα πρέπει να τηρούν βιβλίο εσόδων - εξόδων.

Κάθε προσαύξηση περιουσίας που προέρχεται από παράνομη ή αδικαιολόγητη ή άγνωστη πηγή ή αίτια θεωρείται "κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα" με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (άρθρο 21 παρ. 4 Ν. 4172/13) (και φορολογείται με συντελεστή 33%, ως άρθρο 29 Ν. 4172/13).

3.2 Επιχειρηματικές δαπάνες οι οποίες εκπίπτουν φορολογικά από τα έσοδα

Για να προσδιοριστεί το κέρδος από την επιχειρηματική δραστηριότητα, επιτρέπεται να εκπίπτουν φορολογικά όλες οι δαπάνες, οι οποίες (άρθρο 22 Ν. 4172/13):

- α) πραγματοποιούνται προς το συμφέρον της επιχείρησης ή κατά της συνήθεις εμπορικές συναλλαγές της,
- β) αντιστοιχούν σε πραγματική συναλλαγή και η αξία της συναλλαγής δεν κρίνεται κατώτερη ή ανώτερη της αγοραίας, στη βάση των στοιχείων που διαθέτει η Φορολογική Διοίκηση,
- γ) εγγράφονται στα τηρούμενα βιβλία απεικόνισης των συναλλαγών της περιόδου κατά την οποία πραγματοποιούνται και αποδεικνύονται με κατάλληλα δικαιολογητικά.
- δ) Τα ποσά από τις ασφαλιστικές εισφορές των φυσικών προσώπων που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα (και των δικηγόρων) που αφορούν ένα φορολογικό έτος, αλλά καταβάλλονται όμως μέχρι τη νόμιμη προθεσμία (και μέχρι την τυχόν παράτασή της) του επόμενου έτους, μπορούν να εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα του συγκεκριμένου φορολογικού έτους που αφορούν (Δ121006031/19.1.2015, πολ. 1046/6.2.2015).

3.3 Δαπάνες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας

Οι δαπάνες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων κατά το χρόνο της πραγματοποίησής τους προσανυξημένες κατά ποσοστό 30%. Ειδικά οι δαπάνες που αφορούν πάγιο εξοπλισμό, προκειμένου να προσανυξηθούν, κατανέμονται ισόποσα στα επόμενα 3 έτη. Τα κριτήρια χαρακτηρισμού των πιο πάνω δαπανών καθορίζονται από το Υπουργείο οικονομικών κτλ. Αν προκύψουν ζημίες, μετά την αφαίρεση του πιο πάνω ποσοστού, τότε οι ζημίες αυτές μεταφέρονται για συμψηφισμό διαδοχικά στα επόμενα 5 έτη με βάση το άρθρο 27 (βλ. σελ. 48) (άρθρο 22Α παρ. 1 Ν. 4172/13).

Συγχρόνως με την υποβολή της φορολογικής δήλωσης, η επιχείρηση υποβάλλει στη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων τα απαραίτητα δικαιολογητικά για τις δαπάνες έρευνας και τεχνολογίας

που πραγματοποιήσει. Ο έλεγχος και η πιστοποίηση των δαπανών αυτών διενεργούνται μέσα σε 6 μήνες. Αν περάσει άπρακτη η παραπάνω προθεσμία, τότε θεωρείται ότι οι παραπάνω δαπάνες έχουν εγκριθεί (άρθρο 22Α παρ. 2 Ν. 4172/13).

3.4 Επιχειρηματικές δαπάνες οι οποίες δεν εκπίπτουν φορολογικά από τα έσοδα

Οι παρακάτω δαπάνες δεν αναγνωρίζονται φορολογικά προς έκπτωση (άρθρο 23 Ν. 4172/13):

- α) Οι τόκοι από δάνεια που λαμβάνει η επιχείρηση από τρίτους, εκτός από τα τραπεζικά δάνεια, τα διατραπεζικά δάνεια, καθώς και τα ομολογιακά δάνεια που εκδίδουν οι Α.Ε. κατά το μέτρο που υπερβαίνουν τους τόκους που θα προέκυπταν εάν το επιτόκιο ήταν ίσο με το επιτόκιο των δανείων αλληλόχρεων λογαριασμών προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, όπως αυτό αναφέρεται στο στατιστικό δελτίο οικονομικής συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος για την πλησιέστερη χρονική περίοδο πριν την ημερομηνία δανεισμού,
- β) κάθε είδους δαπάνη που αφορά σε αγορά αγαθών ή λήψη υπηρεσιών αξίας πάνω από 500 ευρώ, εφόσον η τμηματική ή η ολική εξόφληση δεν έγινε με τη χρήση τραπεζικού μέσου πληρωμής,
- γ) οι μη καταβληθείσες ασφαλιστικές εισφορές,
- δ) οι προβλέψεις εκτός από αυτές που προβλέπονται στο άρθρο 26 (βλέπε σελίδα 44),
- ε) τα πρόστιμα και οι ποινές, περιλαμβανομένων και των προσαυξήσεων, στ) η παροχή ή η λήψη αμοιβών σε χρήμα ή σε είδος που συνιστούν ποινικό αδίκημα, ζ) ο φόρος εισοδήματος, συμπεριλαμβανομένων του τέλους επιτηδεύματος και των έκτακτων εισφορών, που επιβάλλεται για τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα, σύμφωνα με τον Κ.Φ.Ε., καθώς και ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) που αναλογεί σε μη εκπιπόμενες δαπάνες, εφόσον δεν είναι εκπίπτει ως Φ.Π.Α. εισροών (δηλαδή, αν εκπίπτει η δαπάνη, εκπίπτει και ο Φ.Π.Α. ως δαπάνη, αν δεν έχει εκπέσει ως Φ.Π.Α. εισροών)
- η) το τεκμαρτό μίσθωμα (του άρθρου 39 παρ. 2, σελ. 93) σε περίπτωση ιδιόχρησης κατά το μέτρο που υπερβαίνει το 3% πάνω στην αντικειμενική αξία του ακινήτου,
- θ) οι δαπάνες για την οργάνωση και διεξαγωγή ενημερωτικών ημερίδων και συναντήσεων που αφορούν στη σίτιση και διαμονή πελατών ή εργαζομένων της κατά

το μέτρο που υπερβαίνουν το ποσό των 300 ευρώ ανά συμμετέχοντα και κατά το μέτρο που η συνολική ετήσια δαπάνη υπερβαίνει το 0,5% του ετήσιου ακαθάριστου εισοδήματος της επιχείρησης,

ι) οι δαπάνες για τη διεξαγωγή εορταστικών εκδηλώσεων, σίτισης και διαμονής φιλοξενούμενων προσώπων κατά το μέτρο που υπερβαίνουν το ποσό των 300 ευρώ ανά συμμετέχοντα και κατά το μέτρο που η συνολική ετήσια δαπάνη υπερβαίνει το 0,5% του ετήσιου ακαθάριστου εισοδήματος της επιχείρησης,

ια) οι δαπάνες ψυχαγωγίας. Οι δαπάνες αυτές εκπίπτουν στην περίπτωση που η επιχειρηματική δραστηριότητα του φορολογούμενου έχει ως κύριο αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών ψυχαγωγίας και οι δαπάνες αυτές πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της δραστηριότητας αυτής (π.χ. από δισκογραφική εταιρία κτλ.).

ιβ) οι προσωπικές καταναλωτικές δαπάνες και

ιγ) το σύνολο των δαπανών που καταβάλλονται προς φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα που εμπίπτει σε μία από τις ακόλουθες περιπτώσεις: α) να είναι κατά το χρόνο έκδοσης του παραστατικού ή κατά το χρόνο διενέργειας της συναλλαγής φορολογικός κάτοικος σε κράτος μη συνεργάσιμο (άρθρο 65, σελ. 149). κ) να είναι κατά το χρόνο έκδοσης του παραστατικού ή κατά το χρόνο διενέργειας της συναλλαγής φορολογικός κάτοικος σε κράτος που υπόκειται σε προνομιακό φορολογικό καθεστώς (άρθρο 65, σελ. 149).

λ) να είναι συνδεδεμένη, στην πραγματικότητα εταιρία, χωρίς να έχει συμμορφωθεί πριν τη διενέργεια της συναλλαγής ή την έκδοση του παραστατικού με τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται από το άρθρο 21 του Ν. 4174/13.

μ) να μην διαθέτει στην έδρα της ή σε συνδεδεμένη επιχείρηση την απαιτούμενη οργάνωση και υποδομή για τη διενέργεια, κατ' επάγγελμα, ομοειδών συναλλαγών, κατά συνήθεια και επάγγελμα με τη συναλλαγή για την οποία εκδόθηκε το παραστατικό. Στις παραπάνω περιπτώσεις, για να εκπίπτει ο φορολογούμενος τη δαπάνη, θα πρέπει πριν τη διενέργεια του φορολογικού ελέγχου, να προσκομίσει πλήρη απόδειξη ότι δεν συντρέχουν για τη συγκεκριμένη εταιρία οι αναφερόμενες συνθήκες. Επίσης, στις παραπάνω περιπτώσεις α, β, γ και δ για να εκπίπτει ο φορολογούμενος τη δαπάνη, θα πρέπει να καταβάλλει τον παρακρατούμενο φόρο που προκύπτει από τον ισχύον στην Ελλάδα φορολογικό συντελεστή φόρου εισοδήματος για επιχειρηματική δραστηριότητα πάνω στο σύνολο της συγκεκριμένης δαπάνης. Εφόσον μέσα σε 3 μήνες

από τη συναλλαγή, ο φορολογούμενος, αποδείξει ότι πρόκειται για συνήθη συναλλαγή σε τρέχουσες τιμές αγοράς, θα επιστρέφεται αζημίως για το Δημόσιο ο παρακρατηθείς φόρος στο φορολογούμενο.

3.5 Φορολογικές αποσβέσεις

Για να προσδιοριστούν τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα, θα πρέπει να εκπέσουν και οι φορολογικά αναγνωρίσιμες αποσβέσεις, ως εξής (άρθρο 24παρ. 1 Ν. 4172/13):

α) από τον κύριο (ιδιοκτήτη) των πάγιων στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης σε όλες τις περιπτώσεις εκτός της περίπτωσης β,

β) από τον μισθωτή, σε περίπτωση χρηματοοικονομικής μίσθωσης.

Ως "χρηματοοικονομική μίσθωση" θεωρείται οποιαδήποτε προφορική ή γραπτή σύμβαση με την οποία ο εκμισθωτής (κύριος) υποχρεούται έναντι μισθώματος να παραχωρεί στον μισθωτή (χρήστη) τη χρήση ενός περιουσιακού στοιχείου, εφόσον πληρούνται ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα κριτήρια (για συμβάσεις πριν από το Ν. 4172/13 ισχύουν αυτά από 1.1.2019 και μετά, άρθρο 24 παρ. 2 Ν. 4172/13, άρθρο 72 παρ. 19 Ν. 4172/13):

α) η κυριότητα του περιουσιακού στοιχείου να περιέρχεται στον μισθωτή με τη λήξη του χρόνου της μίσθωσης,

β) η σύμβαση της μίσθωσης να περιλαμβάνει όρο συμφέρουσας προσφοράς για την εξαγορά του εξοπλισμού σε τιμή κατώτερη της αγοραίας αξίας,

γ) η περίοδος της μίσθωσης να καλύπτει τουλάχιστον το 90% της οικονομικής διάρκειας ζωής του περιουσιακού στοιχείου όπως αυτή προκύπτει από τον παρακάτω πίνακα της παραγράφου 4 ακόμη και στην περίπτωση που ο τίτλος δεν μεταβιβάζεται κατά τη λήξη της μίσθωσης,

δ) κατά τη σύναψη της σύμβασης της μίσθωσης, η παρούσα αξία των μισθωμάτων να ανέρχεται τουλάχιστον στο 90% της αγοραίας αξίας του περιουσιακού στοιχείου που εκμισθώνεται,

ε) τα περιουσιακά στοιχεία που εκμισθώνονται να είναι τέτοιας ειδικής φύσης που μόνον ο μισθωτής να δύναται να τα μεταχειριστεί δίχως να προβεί σε σημαντικές

αλλοιώσεις. Σε περίπτωση μίσθωσης οχημάτων δεν συμπεριλαμβάνονται στα μισθώματα της παραπάνω περ. δ τα κόστη λειτουργίας και κυκλοφορίας των οχημάτων αυτών.

Οι εδαφικές εκτάσεις, τα έργα τέχνης, οι αντίκες, τα κοσμήματα και τα άλλα πάγια στοιχεία του ενεργητικού των επιχειρήσεων που δεν υπόκεινται σε φθορά και αχρήστευση λόγω παλαιότητας, δεν υπόκεινται σε φορολογική απόσβεση (άρθρο 24 παρ. 3 Ν. 4172/13).

Το κόστος κτήσης ή κατασκευής, περιλαμβανομένου και του κόστους βελτίωσης, ανανέωσης, ανακατασκευής και αποκατάστασης περιβάλλοντος αποσβένονται, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα (άρθρο 24 παρ. 4 Ν. 4172/13):

Κατηγορίες ενεργητικού επιχείρησης	Συντελεστές απόσβεσης (% ανά φορολογικό έτος)
Κτίρια, κατασκευές, εγκαταστάσεις, βιομηχανικές και ειδικές εγκαταστάσεις, μή κτιριακές εγκαταστάσεις, αποθήκες και σταθμοί, περιλαμβανόμενων των παραρτημάτων τους (και ειδικών οχημάτων φορτοεκφόρτωσης)	4
Εδαφικές εκτάσεις που χρησιμοποιούνται σε εξόρυξη και λατομεία, εκτός αν χρησιμοποιούνται για τις υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	5
Μέσα μαζικής μεταφοράς, περιλαμβανόμενων αεροσκαφών, σιδηροδρομικών συρμών, πλοίων και σκαφών	5
Μηχανήματα, εξοπλισμός εκτός Η/Υ και λογισμικού	10
Μέσα μεταφοράς ατόμων	16
Μέσα μεταφοράς εμπορευμάτων ("εσωτερικές εμπορευματικές μεταφορές")	12
Άυλα στοιχεία και δικαιώματα και έξοδα πολυετούς φορολογικής απόσβεσης	10
Εξοπλισμός Η/Υ, κύριος και περιφερειακός και λογισμικό	20
Λοιπά πάγια στοιχεία της επιχείρησης	10

Ο συντελεστής φορολογικής απόσβεσης του παραπάνω πίνακα για τα άυλα στοιχεία και δικαιώματα ισχύει, εφόσον δεν προκύπτει συμβατικά από την αρχική συμφωνία διαφορετική των 10 ετών οικονομική διάρκεια ζωής, οπότε και ο συντελεστής διαμορφώνεται ως το πηλίκο "1 διά έτη διάρκειας ζωής δικαιώματος".

Ο υπολογισμός των φορολογικών αποσβέσεων είναι υποχρεωτικός, γίνεται σε ετήσια βάση και δεν επιτρέπεται η μεταφορά των αποσβενόμενων ποσών μεταξύ οικονομικών χρήσεων (άρθρο 24 παρ. 5 Ν. 4172/13) (δηλαδή, οι αποσβέσεις που δενδιενεργήθηκαν σε μια χρήση, δεν αναγνωρίζονται φορολογικά προς έκπτωση όταν διενεργηθούν σε μελλοντικές χρήσεις).

Η φορολογική απόσβεση ενός παγίου περιουσιακού στοιχείου αρχίζει από τον επόμενο μήνα από εκείνον που άρχισε να χρησιμοποιείται ή που τίθεται σε υπηρεσία από τον φορολογούμενο κατ' αναλογία με τους πιο πάνω συντελεστές της περίπτωσης 4 (άρθρο 24 παρ. 6 Ν. 4172/13).

Το ποσό της φορολογικής απόσβεσης δεν δύναται να υπερβεί το κόστος κτήσης ή κατασκευής, περιλαμβανόμενου του κόστους βελτίωσης, ανανέωσης και ανακατασκευής, καθώς και αποκατάστασης του περιβάλλοντος. Αν η αποσβέσιμη αξία ενός περιουσιακού στοιχείου της επιχείρησης είναι μικρότερη από 1.500 ευρώ, τότε το συγκεκριμένο αυτό στοιχείο μπορεί να αποσβεστεί εξ ολοκλήρου μέσα στο φορολογικό έτος που αποκτήθηκε το περιουσιακό στοιχείο (άρθρο 24παρ. 7 Ν. 4172/13).

Οι νέες επιχειρήσεις δύνανται να αναβάλουν την φορολογική απόσβεση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης κατά τα πρώτα 3 φορολογικά έτη (άρθρο 24 παρ. 8 Ν. 4172/13) (δηλαδή, μπορούν να μην διενεργούν φορολογικές αποσβέσεις στο σύνολο των περιουσιακών τους στοιχείων κατά τα πρώτα 3 φορολογικά έτη).

Ο υπολογισμός της τιμής κτήσης (σύμφωνα με τα άρθρα 41 και 42, σελ. 96,106) γίνεται με βάση τις φορολογικές αποσβέσεις (άρθρο 24 παρ. 9 Ν. 4172/13).

3.6 Επισφαλείς απαιτήσεις

Τα ποσά των προβλέψεων για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων και οι διαγραφές αυτών εκπίπτουν για φορολογικούς σκοπούς, ως εξής (άρθρο 26 παρ. 1 Ν. 4172/13): α) για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις μέχρι το ποσό των 1.000 ευρώ που δεν έχουν εισπραχθεί για διάστημα πάνω από 12 μήνες, ο φορολογούμενος μπορεί να σχηματίσει πρόβλεψη επισφαλών απαιτήσεων σε ποσοστό 100% της συγκεκριμένης απαίτησης, εφόσον έχουν αναληφθεί οι κατάλληλες ενέργειες για τη διασφάλιση του δικαιώματος είσπραξης της απαίτησης αυτής. Για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις πάνω από το ποσό των 1.000 ευρώ που δεν έχουν εισπραχθεί για διάστημα πάνω από 12 μήνες, ο φορολογούμενος μπορεί να σχηματίσει πρόβλεψη επισφαλών απαιτήσεων, εφόσον έχουν αναληφθεί οι κατάλληλες ενέργειες για τη διασφάλιση του δικαιώματος είσπραξης της συγκεκριμένης απαίτησης, με βάση τον παρακάτω πίνακα:

Χρόνος υπερημερίας (σε μήνες)	Πρόβλεψη (σε ποσοστό %)
πάνω από 12 μήνες και μέχρι 18 μήνες	50
πάνω από 18 μήνες και μέχρι 24 μήνες	75
πάνω από 24 μήνες υπερημερία	100

Ανεξάρτητα από τις επισφαλείς απαιτήσεις που αναφέρονται στην πιο πάνω περίπτωση ο σχηματισμός προβλέψεων επισφαλών απαιτήσεων δεν επιτρέπεται στις περιπτώσεις επισφαλών απαιτήσεων κατά των μετόχων ή εταίρων της επιχείρησης με ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής 10% και των θυγατρικών εταιριών της επιχείρησης με ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής 10%, εκτός και αν για την αξίωση που αφορά αυτές τις οφειλές υπάρχει εκκρεμοδικία ενώπιον δικαστηρίου ή διαιτητικού δικαστηρίου, ή αν ο οφειλέτης έχει υποβάλλει αίτημα κήρυξης σε πτώχευση ή υπαγωγής σε διαδικασία εξυγίανσης ή σε βάρος του έχει εκκινήσει η διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης. Επίσης, δεν επιτρέπεται ο σχηματισμός προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις που καλύπτονται από ασφάλιση ή οποιαδήποτε εγγυοδοσία ή άλλη ενοχική ή εμπράγματη ασφάλεια ή για οφειλές του Δημοσίου ή των Ο.Τ.Α. ή για εκείνες που έχουν δοθεί με την εγγύηση αυτών των φορέων (άρθρο 26 παρ. 2 Ν. 4172/13).

Αν η απαίτηση: α) καταστεί εισπράξιμη ή β) διαγράφει, τότε η πρόβλεψη επισφαλών απαιτήσεων που έχει ήδη σχηματισθεί μεταφέρεται στα κέρδη της επιχείρησης (άρθρο

26 παρ. 3 Ν. 4172/13). Η απαίτηση μπορεί να διαγράφει για φορολογικούς σκοπούς, μόνο εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι παρακάτω προϋποθέσεις (άρθρο 26 παρ. 4 Ν. 4172/13):

α) να έχει προηγουμένως εγγράφει ποσό που αντιστοιχεί στην οφειλή ως έσοδο, β) να έχει προηγουμένως διαγράψει από τα βιβλία του φορολογούμενου και γ) να έχουν αναληφθεί όλες οι κατά νόμο ενέργειες για την είσπραξη της απαίτησης.

Οι τράπεζες μπορούν να εκπίπτουν προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων σε ποσοστό 1% πάνω στον ετήσιο μέσο όρο των πραγματικών χορηγήσεων, όπως αυτό προκύπτει από τις μηνιαίες λογιστικές καταστάσεις τους. Τέτοιες χορηγήσεις συνιστούν οι απαιτήσεις κεφαλαίου και οι απαιτήσεις των εγγεγραμμένων τόκων, όχι όμως και επισφαλών ή μη εισπράξιμων τόκων των επισφαλών απαιτήσεων ή απαιτήσεων μη παραγωγικών, τους οποίους οι τράπεζες δικαιούνται να μην εμφανίζουν και να μην εγγράφουν στα βιβλία τους, υποχρεούμενες να αποδεικνύουν ότι πρόκειται για τέτοιους τόκους, καθώς και η κάλυψη στο σύνολό του η εν μέρει ομολογιακού δανείου ιδιωτικών επιχειρήσεων ή η απόκτηση μετοχών κατά τη σύσταση ανώνυμης εταιρίας ή αύξηση του κεφαλαίου της, για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο οι τίτλοι των ομολογιών ή μετοχών παραμένουν στο χαρτοφυλάκιο της τράπεζας. Στις χορηγήσεις αυτές δεν περιλαμβάνονται: τα δάνεια γενικά προς το Δημόσιο και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα δάνεια γενικά για τα οποία δόθηκε εγγύηση του Δημοσίου και οι καταθέσεις σε άλλες τράπεζες (άρθρο 26 παρ. 5 Ν. 4172/13).

Πέρα από το ποσοστό έκπτωσης που προβλέπεται πιο πάνω, οι τράπεζες μπορούν να εκπίπτουν από το εισόδημά τους, για τον προσδιορισμό των αποτελεσμάτων της χρήσης πρόσθετες ειδικές κατά περίπτωση προβλέψεις για την απόσβεση απαιτήσεων κατά των πελατών τους, για τις οποίες έχει διακοπεί ο λογισμός τόκων (άρθρο 26 παρ. 5 Ν. 4172/13).

Οι εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης μπορούν να εκπίπτουν προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις σε ποσοστό μέχρι 2% πάνω στο συνολικό ύψος των μισθωμάτων, τα οποία προκύπτουν από τις συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης, που έχουν συναφθεί μέσα στη διάρκεια του φορολογικού έτους. Το ποσό αυτό της πρόβλεψης για κάθε φορολογικό έτος (ημερολογιακό έτος) συναθροιζόμενο με το ποσό της πρόβλεψης, η οποία διενεργήθηκε σε προγενέστερα φορολογικά έτη και

εμφανίζεται στα τηρούμενα βιβλία της επιχείρησης, δεν μπορεί να υπερβεί το 25% του καταβλημένου μετοχικού κεφαλαίου (άρθρο 26 παρ. 6 Ν. 4172/13).

Οι εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) μπορούν να εκπίπτουν μέχρι 1,5% πάνω στο μέσο όρο του ετήσιου ύψους των ποσών που ο φορέας έχει προεξοφλήσει έναντι απαιτήσεων που έχει αναλάβει να εισπράξει από εξαγωγική δραστηριότητα χωρίς δικαίωμα αναγωγής, καθώς και μέχρι 1% πάνω στο μέσο ετήσιο ύψος των ποσών των προεξοφλήσεων έναντι απαιτήσεων με δικαίωμα αναγωγής (άρθρο 26 παρ. 7 Ν. 4172/13).

3.7 Η μέθοδος προσδιορισμού των εσόδων

Το εισόδημα των φυσικών και νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων που ασκούν ή προκύπτει ότι ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα μπορεί να προσδιορίζεται με βάση κάθε διαθέσιμο στοιχείο ή με έμμεσες μεθόδους ελέγχου κατά τις ειδικότερες προβλέψεις του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας στις ακόλουθες περιπτώσεις (άρθρο 28 Ν. 4172/13):

- α) όταν τα λογιστικά αρχεία δεν τηρούνται ή οι οικονομικές καταστάσεις δεν συντάσσονται σύμφωνα με τον νόμο για τα λογιστικά πρότυπα, ή
- β) όταν τα φορολογικά στοιχεία ή τα λοιπά προβλεπόμενα σχετικά δικαιολογητικά δεν συντάσσονται σύμφωνα με τον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, ή
- γ) όταν τα λογιστικά αρχεία ή τα φορολογικά στοιχεία δεν προσκομίζονται στη Φορολογική Διοίκηση μετά από σχετική πρόσκληση.

Το εισόδημα των φυσικών προσώπων, ανεξάρτητα αν προέρχεται από άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, μπορεί επίσης να προσδιορίζεται με βάση κάθε διαθέσιμο στοιχείο ή με έμμεσες μεθόδους ελέγχου του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, όταν το ποσό του δηλούμενου εισοδήματος δεν επαρκεί για να καλύψει τις προσωπικές δαπάνες διαβίωσης ή σε περίπτωση που υπάρχει προσαύξηση περιουσίας η οποία δεν καλύπτεται από το δηλούμενο εισόδημα (άρθρο 28 παρ. 2 Ν. 4172/13).

Τα κέρδη από την επιχειρηματική δραστηριότητα φορολογούνται με βάση την παρακάτω κλίμακα (άρθρο 29 παρ. 1 Ν. 4172/13):

Κλιμάκιο εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο εισοδήματος	Φόρος
50.000	26%	13.000	50.000	13.000
Υπερβάλλον	33%			

Για τα φυσικά πρόσωπα με πρώτη δήλωση έναρξης επιτηδεύματος από 1.1.2013 και μετά και για τα 3 πρώτα έτη άσκησης της δραστηριότητάς τους ο φορολογικός συντελεστής του πρώτου κλιμακίου της πιο πάνω κλίμακας μειώνεται κατά 50% (και γίνεται 13%), εφόσον το ετήσιο ακαθάριστο εισόδημά τους από επιχειρηματική δραστηριότητα δεν υπερβαίνει το ποσό 10.000 ευρώ (άρθρο 29 παρ. 2 Ν. 4172/13).

Τα κέρδη από ατομική αγροτική επιχείρηση φορολογούνται με συντελεστή 13% (άρθρο 29 παρ. 3 Ν. 4172/13). Το εισόδημα από προσαύξηση της περιουσίας (άρθρο 21 παρ. 4, σελ. 33) φορολογείται με συντελεστή 33% (άρθρο 29 παρ. 4 Ν. 4172/13).

Για τους φορολογούμενους που κατοικούν μόνιμα σε νησιά με πληθυσμό κάτω από 3.100 κατοίκους, το φορολογητέο εισόδημα του πρώτου κλιμακίου της κλίμακας της παραπάνω παραγράφου 1 (βλ. σελ. 50) αυξάνεται κατά 50% (και γίνεται 75.000 ευρώ), προκειμένου να υπολογισθεί το ποσό του φόρου που αναλογεί στο εισόδημά τους ισχύει μέχρι 31.12.2015, άρθρο 29 παρ. 5 Ν. 4172/13).

Τα κέρδη των φυσικών προσώπων και των ατομικών επιχειρήσεων που εμπίπτουν στην έννοια των πολύ μικρών επιχειρήσεων, όπως ορίζονται στη σύσταση 2:03/361/EK της Επιτροπής της 6ης Μαΐου 2003, από τη διάθεση παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας προς την εταιρία "Δ.Ε.Η. Α.Ε." ή άλλο προμηθευτή, μετά από την ένταξή τους στο Ειδικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Συστημάτων μέχρι 10 kw" (ως παρ. 3 άρθρο 14 Ν. 3468/2006 Α' 8), απαλλάσσονται από το φόρο εισοδήματος άρθρο 29 παρ. 6 Ν. 4172/13).

Όταν ο φορολογούμενος αποκτά εισόδημα που υπόκειται σε παρακράτηση φόρου του άρθρου 62 (βλ. σελ. 138), τότε το εισόδημα αυτό περιλαμβάνεται στα φορολογητέα κέρδη του πριν την αφαίρεση του παρακρατούμενου φόρου. Στη συνέχεια, ο πληρωτέος από τον φορολογούμενο φόρος σε σχέση με το συγκεκριμένο αυτό εισόδημα μειώνεται κατά το ποσό του φόρου που παρακρατήθηκε (άρθρο 58 παρ. 3 Ν. 4172/13).

Τέλος, τα κέρδη από ατομική αγροτική επιχείρηση (από πώληση ή από εξαγωγή παραγμένων αγροτικών τους προϊόντων) φορολογούνται με συντελεστή 13%. Τα κέρδη όμως από παράλληλη εμπορική τους δραστηριότητα φορολογούνται με τους συντελεστές 26% ή 33%. Επίσης, η παροχή υπηρεσιών σε άλλους αγρότες (π.χ. η μίσθωση αγροτικών μηχανημάτων κτλ.) φορολογούνται με τους συντελεστές 26% ή 33%. Πάντως, το εισόδημα που αποκτούν οι συνεταιίροι από την εργασία τους στο συνεταιρισμό, θεωρείται ως "γεωργικό εισόδημα" (Αρ. Πρωτ. 2012/3.9.14)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΚΑΙ ΟΝΤΟΤΗΤΩΝ

4.1 Φορολογική κατοικία – μόνιμη εγκατάσταση

Ένα νομικό πρόσωπο ή μία νομική οντότητα είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας για οποιοδήποτε φορολογικό έτος, εφόσον (άρθρο 4 παρ. 3 Ν. 4172/13):

- α) έχει συσταθεί ή έχει ιδρυθεί, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο,
- β) έχει την καταστατική έδρα του στην Ελλάδα ή,
- γ) ο τόπος άσκησης πραγματικής διοίκησης είναι στην Ελλάδα οποιαδήποτε περίοδο στη διάρκεια του φορολογικού έτους

Ο "τόπος άσκησης πραγματικής διοίκησης" είναι στην Ελλάδα με βάση τα πραγματικά περιστατικά και τις συνθήκες λαμβάνοντας υπόψη ιδίως τα εξής (άρθρο 4 παρ. 4 Ν. 4172/13):

- α) τον τόπο άσκησης καθημερινής διοίκησης,
- β) τον τόπο λήψης στρατηγικών αποφάσεων,
- γ) τον τόπο ετήσιας γενικής συνέλευσης των μετόχων ή εταίρων,
- δ) τον τόπο τήρησης βιβλίων και στοιχείων,
- ε) τον τόπο συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου ή όποιου άλλου εκτελεστικού οργάνου διοίκησης,
- στ) την κατοικία των μελών του διοικητικού συμβουλίου ή όποιου άλλου εκτελεστικού οργάνου διοίκησης.

Σε συνδυασμό με τη συνδρομή των παραπάνω περιστατικών και συνθηκών είναι δυνατόν να συνεκτιμάται και η κατοικία της πλειοψηφίας των μετόχων ή εταίρων.

1. Ως "μόνιμη εγκατάσταση" θεωρείται ο καθορισμένος τόπος επιχειρηματικών δραστηριοτήτων μέσω του οποίου διεξάγονται συνολικά ή εν μέρει οι δραστηριότητες της επιχείρησης (άρθρο 6 παρ. 1 Ν. 4172/13).

2. Με τον όρο "μόνιμη εγκατάσταση" περιλαμβάνονται κυρίως (άρθρο 6 παρ. 2 Ν. 4172/13):

- α) ο τόπος της διοίκησης,

- β) το υποκατάστημα,
- γ) το γραφείο,
- δ) το εργοστάσιο
- ε) το εργαστήριο και
- στ) το ορυχείο, το μεταλλείο, η πηγή πετρελαίου ή αερίου, το λατομείο ή οποιοσδήποτε άλλος τόπος εξόρυξης φυσικών πόρων.

3. Το εργοτάξιο ή ένα έργο κατασκευής ή συναρμολόγησης ή δραστηριότητες επίβλεψης που συνδέονται με αυτά θεωρείται ότι συνιστούν μόνιμη εγκατάσταση, μόνον εφόσον διαρκούν για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από 3 μήνες (άρθρο 6 παρ. 3 Ν. 4172/13).

4. Δεν θεωρούνται ως "μόνιμη εγκατάσταση", οι παρακάτω περιπτώσεις (άρθρο 6 παρ. 4 ν. 4172/13):

- α) Η χρήση εγκαταστάσεων αποκλειστικά για το σκοπό της αποθήκευσης, έκθεσης ή παράδοσης των αγαθών ή εμπορευμάτων που ανήκουν στην επιχείρηση,
- β) η διατήρηση αποθέματος αγαθών ή εμπορευμάτων που ανήκουν στην επιχείρηση αποκλειστικά με σκοπό την αποθήκευση, έκθεση ή παράδοση,
- γ) η διατήρηση αποθέματος αγαθών ή εμπορευμάτων που ανήκουν στην επιχείρηση αποκλειστικά με σκοπό την επεξεργασία από άλλη επιχείρηση,
- δ) η διατήρηση καθορισμένου τύπου επιχειρηματικών δραστηριοτήτων αποκλειστικά με σκοπό την αγορά αγαθών ή εμπορευμάτων ή τη συλλογή πληροφοριών για την επιχείρηση,
- ε) η διατήρηση ενός καθορισμένου τύπου επιχειρηματικών δραστηριοτήτων αποκλειστικά με σκοπό τη διεξαγωγή για την επιχείρηση κάθε άλλης δραστηριότητας προπαρασκευαστικού ή βοηθητικού χαρακτήρα,
- στ) η διατήρηση ενός καθορισμένου τύπου επιχειρηματικών δραστηριοτήτων αποκλειστικά με σκοπό το συνδυασμό εργασιών που αναφέρονται στις παραπάνω περιπτώσεις α' μέχρι και ε, εφόσον η συνολική δραστηριότητα του καθορισμένου τύπου επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που προκύπτει από τον εν λόγω συνδυασμό έχει προπαρασκευαστικό ή βοηθητικό χαρακτήρα.

5. Ανεξάρτητα από αυτά που αναγράφονται στις παραπάνω περιπτώσεις 1 και 2, όταν ένα πρόσωπο (εκτός από τον ανεξάρτητο πράκτορα για τον οποίο γίνεται λόγος αμέσως παρακάτω στην περίπτωση β) ενεργεί για λογαριασμό της επιχείρησης και έχει εξουσιοδότηση, την οποία ασκεί συνήθως στην ημεδαπή να συνάπτει συμφωνίες

στο όνομα της επιχείρησης, τότε η επιχείρηση αυτή θεωρείται ότι έχει τη μόνιμη εγκατάστασή της στην Ελλάδα αναφορικά με τις δραστηριότητες που το πρόσωπο αυτό λαμβάνει για λογαριασμό της, εκτός και αν οι δραστηριότητες του συγκεκριμένου αυτού προσώπου περιορίζονται σ' εκείνες που ορίζονται στην παραπάνω περίπτωση 4, οι οποίες έστω και αν ασκούνται μέσω ενός καθορισμένου τόπου επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, δεν καθιστούν τον τόπο αυτό μόνιμη εγκατάσταση σύμφωνα με όσα αναγράφονται στην περίπτωση αυτή (άρθρο 6 παρ. 5 Ν. 4172/13).

6. Μία επιχείρηση δεν θεωρείται ότι έχει μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα αν η δραστηριότητά της περιορίζεται στη διεξαγωγή εργασιών μέσω μεσίτη, γενικού αντιπροσώπου με προμήθεια ή οποιουδήποτε άλλου ανεξάρτητου πράκτορα, εφόσον τα πρόσωπα αυτά ενεργούν στο πλαίσιο της συνήθους επιχειρηματικής τους δραστηριότητας (άρθρο 6 παρ. 6 Ν. 4172/13).

7. Το γεγονός ότι μία επιχείρηση που είναι φορολογικός κάτοικος στην Ελλάδα ελέγχει ή ελέγχεται από μία άλλη επιχείρηση που είναι κάτοικος άλλου κράτους ή που διεξάγει εργασίες μέσω μόνιμης εγκατάστασης ή με άλλον τρόπο σε αυτό το άλλο κράτος δεν καθιστά από μόνο του την πρώτη επιχείρηση μόνιμη εγκατάσταση της δεύτερης.

4.2 Φορολογικό έτος και διαχειριστική περίοδος

1. Το φορολογικό έτος ταυτίζεται με το ημερολογιακό έτος. Για τα νομικά πρόσωπα ή τις νομικές οντότητες που τηρούν διπλογραφικά βιβλία, το φορολογικό έτος απορεί να λήγει στις 30 Ιουνίου. Σε καμία περίπτωση όμως το φορολογικό έτος δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 12 μήνες (άρθρο 8 παρ. 1 Ν. 4172/13).

2. Κατά παρέκκλιση της παραπάνω περίπτωσης 1, ένα νομικό πρόσωπο ή μία νομική οντότητα, που είναι φορολογικός κάτοικος στην ημεδαπή και ανήκει κατά ποσοστό που υπερβαίνει το 50% σε αλλοδαπό νομικό πρόσωπο ή σε αλλοδαπή νομική οντότητα, μπορεί να χρησιμοποιήσει ως "φορολογικό έτος" το φορολογικό έτος του αλλοδαπού νομικού προσώπου ή της αλλοδαπής νομικής οντότητας (άρθρο 8 παρ. 2 Ν. 4172/13).

3. Ο φόρος επιβάλλεται πάντα στο εισόδημα που αποκτήθηκε στο αμέσως προηγούμενο φορολογικό έτος (άρθρο 8 παρ. 3 Ν. 4172/13).

4. Ως χρόνος κτήσης του εισοδήματος θεωρείται ο χρόνος που ο δικαιούχος απέκτησε το δικαίωμα εισπραξής του (άρθρο 8 παρ. 4 Ν. 4172/13).

5. Σε περίπτωση που ο φορολογούμενος προβαίνει σε έναρξη ή παύση εργασιών ή δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια του φορολογικού έτους, τότε το πρώτο φορολογικό έτος λόγω έναρξης λήγει στις 31.12 του έτους αυτού, ενώ το τελευταίο φορολογικό έτος λόγω παύσης εργασιών αρχίζει την 1.1 του έτους αυτού (άρθρο 8 παρ. 5 Ν. 4172/13).

"Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων" είναι ο φόρος εκείνος που επιβάλλεται ετησίως στα κέρδη που πραγματοποιούν τα νομικά αυτά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες (άρθρο 44 Ν. 4172/13).

Σε φόρο εισοδήματος υπόκεινται τα παρακάτω νομικά πρόσωπα και οι παρακάτω νομικές οντότητες (άρθρο 45 Ν. 4172/13):

- α) οι κεφαλαιουχικές εταιρίες που συστήθηκαν στην ημεδαπή ή στην αλλοδαπή,
- β) οι προσωπικές εταιρίες που συστήθηκαν στην ημεδαπή ή στην αλλοδαπή,
- γ) τα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που συστήθηκαν στην ημεδαπή ή στην αλλοδαπή και στα οποία περιλαμβάνονται και τα κάθε είδους σωματεία και ιδρύματα, με εξαίρεση μόνο τα κάθε είδους έσοδα που πραγματοποιούνται κατά την επιδίωξη της εκπλήρωσης του σκοπού τους, τα οποία δεν αποτελούν αντικείμενο του φόρου (δηλαδή, τα έσοδα από ενοίκια και από δραστηριότητες κερδοσκοπικές πέραν από εκείνες της εκπλήρωσης του σκοπού τους φορολογούνται με συντελεστή 26% και αν τηρούνται διπλογραφικά βιβλία στα διανεμόμενα κέρδη γίνεται και παρακράτηση φόρου 10%),
- δ) οι συνεταιρισμοί και οι ενώσεις αυτών,
- ε) οι κοινωνίες αστικού δικαίου, οι αστικές κερδοσκοπικές ή μη κερδοσκοπικές εταιρίες, οι συμμετοχικές ή αφανείς εφόσον ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα,
- στ) οι κοινοπραξίες,
- ζ) οι νομικές οντότητες που ορίζονται στο άρθρο 2 του Κ.Φ.Ε. (βλ. και παρακάτω διευκρινίσεις) και δεν περιλαμβάνονται σε μία από τις προηγούμενες περιπτώσεις.

Στην περίπτωση των νομικών προσώπων και των νομικών οντοτήτων που τηρούν απλογραφικά βιβλία εφαρμόζονται αποκλειστικά όσα αναγράφονται στο άρθρο 47 (άρθρο 45 Ν. 4172/13)

Από το φόρο εισοδήματος απαλλάσσονται τα παρακάτω νομικά πρόσωπα (άρθρο 46 Ν. 4172/13):

α) οι φορείς γενικής κυβέρνησης με εξαίρεση το εισόδημα που αποκτούν από κεφάλαιο και από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου. Στους φορείς της γενικής κυβέρνησης, στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεν περιλαμβάνονται οι κεφαλαιουχικές εταιρίες, εκτός από αυτές στις οποίες το κράτος ή το Ν.Π.Δ.Δ. συμμετέχει με ποσοστό 100%.

β) η Τράπεζα της Ελλάδος,

γ) οι εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου και οι οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ), που είναι εγκατεστημένοι στην ημεδαπή ή σε άλλο κράτος - μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού χώρου,

δ) οι διεθνείς οργανισμοί, με τον όρο ότι η απαλλαγή από το φόρο προβλέπεται βάσει διεθνούς σύμβασης που έχει κυρωθεί στην ημεδαπή ή τελεί με τον όρο της αμοιβαιότητας,

ε) το Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου Α.Ε. σύμφωνα με τη νομοθεσία που το διέπει.

4.3 Το φορολογητέο εισόδημα

1. Το κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα προσδιορίζεται κατά τον ίδιο τρόπο που προσδιορίζεται και το κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα στα φυσικά πρόσωπα με εξαίρεση μόνο τις περιπτώσεις εκείνες που το συγκεκριμένο κέρδος καθορίζεται στις παρακάτω σελίδες να προσδιορίζεται με διαφορετικό τρόπο (άρθρο 47 παρ. 1 Ν. 4172/13).

Ως "κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα" θεωρείται και η κεφαλαιοποίηση ή η διανομή κερδών για τα οποία δεν έχει καταβληθεί φόρος εισοδήματος από τα αντίστοιχα πρόσωπα και τις νομικές οντότητες (άρθρο 47 παρ. 1 Ν. 4172/13).

2. Όλα τα έσοδα που αποκτούν τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες που αναφέρονται στις περιπτώσεις του άρθρου 45 θεωρούνται ως "έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα" (άρθρο 47 παρ. 2 Ν. 4172/13) (δηλαδή, σε μία Ο.Ε. ή Α.Ε. κτλ., τα έσοδα από ενοίκια, από μερίσματα, από τόκους καταθέσεων, από πωλήσεις μετοχών και ακινήτων κτλ. θεωρούνται όλα ως "έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα").

3. Τα έσοδα και τα έξοδα των νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων που εφαρμόζουν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, που προκύπτουν κατά την αρχική αναγνώριση των χρηματοοικονομικών μέσων, κατανέμονται ανάλογα με τη χρονική διάρκεια των αντίστοιχων μέσων, σύμφωνα και με τα οριζόμενα από τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Ως "χρηματοοικονομικά μέσα" νοούνται τα οριζόμενα από τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (άρθρο 47 παρ. 3 Ν. 4172/13).

4. Για τα νομικά πρόσωπα και τις νομικές οντότητες που τηρούν απλογραφικά βιβλία εφαρμόζονται όσα αναγράφονται στα άρθρα 21-28 (άρθρο 47 παρ. 4 Ν. 4172/13).

5. Οι διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 37 και της παρ. 6 του άρθρου 42 εφαρμόζονται και στα νομικά πρόσωπα του άρθρου 45 (άρθρο 47 παρ. 5 Ν. 4172/13).

6. Ειδικά το εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης κρατικών ομολόγων και εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου που αποκτούν νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες που δεν είναι φορολογικοί κάτοικοι Ελλάδας και δεν έχουν στην Ελλάδα μόνιμη εγκατάσταση απαλλάσσεται από το φόρο (άρθρο 47 παρ. 6 Ν. 4172/13).

1. Τα ενδοομιλικά μερίσματα, που εισπράττει ένα νομικό πρόσωπο που είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας, απαλλάσσονται από το φόρο, αν το νομικό πρόσωπο που προβαίνει στη διανομή (άρθρο 48 παρ. 1 Ν. 4172/13):

α) περιλαμβάνεται στους τύπους που απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι Μέρος Α' της Οδηγίας 2011/96/ΕΕ, όπως ισχύει, και

β) είναι φορολογικός κάτοικος κράτους - μέλους της Ε.Ε., σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού και δεν θεωρείται κάτοικος τρίτου κράτους εκτός Ε.Ε. κατ' εφαρμογή όρων σύμβασης αποφυγής διπλής φορολογίας που έχει συναφθεί με αυτό το τρίτο κράτος, και

γ) υπόκειται, χωρίς τη δυνατότητα επιλογής ή απαλλαγής, σε έναν από τους φόρους που αναφέρονται στο Παράρτημα Ι Μέρος Β' της Οδηγίας 2011/96 ΕΕ ή σε οποιοδήποτε άλλον φόρο αντικαταστήσει έναν από τους φόρους αυτούς, και

δ) ο λήπτης φορολογούμενος κατέχει ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής τουλάχιστον 10% της αξίας ή του πλήθους του μετοχικού ή βασικού κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου του νομικού προσώπου που διανέμει, και

ε) το ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής διακρατείται τουλάχιστον 24 μήνες.

2. Η παραπάνω περίπτωση 1 ισχύει επίσης και για τα ενδοομιλικά μερίσματα που εισπράττονται από μόνιμες εγκαταστάσεις εταιρειών άλλων κρατών μελών που

βρίσκονται στην Ελλάδα και προέρχονται από τις θυγατρικές τους σε ένα άλλο κράτος - μέλος (άρθρο 48 παρ. 2 Ν. 4172/13).

3. Αν διανέμονται κέρδη από νομικό πρόσωπο σε λήπτη φορολογούμενο που δεν έχει διακρατήσει το ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής επί 24 μήνες, αλλά πληρούται όμως η παραπάνω προϋπόθεση της παρ. 1 γ ή της παρ. 2, τότε ο λήπτης φορολογούμενος μπορεί προσωρινά να ζητήσει την απαλλαγή που προβλέπεται στις παραπάνω παραγράφους, εφόσον καταθέσει στη Φορολογική Διοίκηση εγγυητική επιστολή υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου, ίση με το ποσό του φόρου που θα όφειλε να καταβάλει σε περίπτωση μη χορήγησης της απαλλαγής. Η απαλλαγή καθίσταται οριστική και η εγγύηση λήγει κατά την ημερομηνία που συμπληρώνονται 24 μήνες διακράτησης του ελάχιστου ποσοστού συμμετοχής. Αν ο φορολογούμενος παύει να διακρατεί το ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής πριν συμπληρωθούν οι 24 μήνες, τότε η εγγύηση καταπίπτει υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου κατά την ημερομηνία αυτή (άρθρο 48 παρ. 3 Ν. 4172/13).

4. Αν η διανομή των κερδών που αναφέρεται στις παραπάνω παραγράφους 1 και 2 προκύπτει από συμμετοχή σε άλλο νομικό πρόσωπο, τότε ο φορολογούμενος δεν μπορεί να εκπέσει τις επιχειρηματικές δαπάνες που συνδέονται με τη συμμετοχή αυτή.

4.4 Υποκεφαλαιοδότηση

Με την επιφύλαξη της παρακάτω παραγράφου 3, οι δαπάνες τόκων δεν αναγνωρίζονται ως εκπιπτόμενες επιχειρηματικές δαπάνες, στο βαθμό που οι πλεονάζουσες δαπάνες τόκων υπερβαίνουν το 30% των φορολογητέων κερδών προ τόκων, φόρων και αποσβέσεων (EBITDA). Τα κέρδη προ τόκων, φόρων και αποσβέσεων καθορίζονται με βάση τις οικονομικές καταστάσεις που συντάσσονται σύμφωνα με τους ελληνικούς κανόνες λογιστικής και με τις φορολογικές αναπροσαρμογές που προβλέπονται στον Κ.Φ.Ε. (άρθρο 49 παρ. 1 Ν. 4172/13). Το παραπάνω ποσοστό 30% ισχύει από 1.1.2017 και μετά, ενώ για το 2014 ισχύει το ποσοστό 60%, για το 2015 το ποσοστό 50% και για το 2016 το ποσοστό 40% (άρθρο 72 παρ. 9 Ν. 4172/13).

Ως "πλεονάζουσες δαπάνες τόκων" θεωρείται το πλεόνασμα των δαπανών τόκων έναντι του εισοδήματος από τόκους (άρθρο 49 παρ. 2 Ν. 4172/13) (δηλαδή, η δια-

φορά: τόκοι δαπανών μείον τόκοι εσόδων = πλεονάζουσες δαπάνες τόκων).

Οι δαπάνες τόκων (της πιο πάνω περίπτωσης 1) αναγνωρίζονται (από 1.1.2016 και μετά) πλήρως ως εκπιπτόμενες επιχειρηματικές δαπάνες, εφόσον το ποσό των εγγεγραμμένων στα βιβλία καθαρών δαπανών τόκων δεν υπερβαίνει το ποσό των 3.000.000 ευρώ το χρόνο (άρθρο 49 παρ. 3 Ν. 4172/13). Μέχρι 31.12.2015, οι δαπάνες τόκων αναγνωρίζονται πλήρως ως εκπιπτόμενες επιχειρηματικές δαπάνες εφόσον το ποσό των εγγεγραμμένων στα βιβλία καθαρών δαπανών τόκων δεν υπερβαίνει το ποσό των 5.000.000 ευρώ το χρόνο (άρθρο 72 παρ. 9β Ν. 4172/13).

Κάθε δαπάνη τόκων που δεν εκπίπτει σύμφωνα με την πιο πάνω περίπτωση 1 μεταφέρεται χωρίς χρονικό περιορισμό (άρθρο 49 παρ. 4 Ν. 4172/13)

Αυτά που αναγράφονται στις παραπάνω παραγράφους 1-4 δεν εφαρμόζονται για τα πιστωτικά ιδρύματα, τις εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης του Ν. 1665/1986 και τις εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων του Ν. 1905/1990 που λαμβάνουν άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος και τις αντίστοιχες ρυθμιστικές αρχές άλλων κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.5 Ενδοομιλικές συναλλαγές

Νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες όταν πραγματοποιούν συναλλαγές, μία ή περισσότερες, διεθνείς ή και εγχώριες, με συνδεδεμένα πρόσωπα κατά την έννοια του άρθρου 2 του Κ.Φ.Ε. με οικονομικούς ή εμπορικούς όρους διαφορετικούς από εκείνους που θα ίσχυαν μεταξύ μη συνδεδεμένων προσώπων (ανεξάρτητων επιχειρήσεων) ή μεταξύ συνδεδεμένων προσώπων και τρίτων, οποιαδήποτε κέρδη τα οποία χωρίς τους όρους αυτούς θα είχαν πραγματοποιηθεί από το νομικό πρόσωπο ή τη νομική οντότητα, αλλά τελικά δεν πραγματοποιήθηκαν λόγω των διαφορετικών όρων (αρχή των ίσων αποστάσεων), τότε τα κέρδη αυτά περιλαμβάνονται στα κέρδη του νομικού προσώπου ή της νομικής οντότητας μόνον στο βαθμό που δεν μειώνουν το ποσό του καταβλητέου φόρου (άρθρο 50 παρ. 1 Ν. 4172/13).

Η παραπάνω παράγραφος εφαρμόζεται και ερμηνεύεται με βάση τις γενικές αρχές και τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις ενδοομιλικές συναλλαγές (άρθρο 50 παρ. 2 Ν. 4172/13).

4.6 Μεταφορά λειτουργιών επιχείρησης

Κάθε επιχειρηματική αναδιάρθρωση, η οποία μπορεί να θεωρηθεί ως εγχώρια ή διασυνοριακή αναδιοργάνωση λειτουργιών, περιουσιακών στοιχείων, κινδύνων ή και επιχειρηματικών ευκαιριών, την οποία πραγματοποιούν ή στην οποία εμπλέκονται συνδεδεμένα πρόσωπα με συνδεδεμένα κέρδη θεωρείται ως "μεταφορά λειτουργιών" και ως τέτοιες περιπτώσεις αναφέρονται και οι αμέσως παρακάτω (άρθρο 51 Ν. 4172/13):

α) "Οι λειτουργίες, τα περιουσιακά στοιχεία, οι κίνδυνοι ή και οι επιχειρηματικές ευκαιρίες που αναδιοργανώνονται, μεταφέρονται ή μεταβιβάζονται" θεωρούνται συνολικά ως "πακέτο μεταβίβασης". Λαμβάνονται υπόψη τα περιουσιακά στοιχεία, οι χορηγήσεις αδειών χρήσης, καθώς και οι μεταβιβάσεις περιουσιακών στοιχείων.

β) Σε περίπτωση κατά την οποία λόγω επιχειρηματικής αναδιάρθρωσης διενεργείται μία συναλλαγή ή σειρά συναλλαγών, οι οποίες συνιστούν μεταβίβαση ή χορήγηση άδειας χρήσης υπεραξίας ή άυλων περιουσιακών στοιχείων, η μεταβίβαση αυτή ή η χορήγηση άδειας χρήσης πρέπει να γίνεται έναντι αντίτιμου σύμφωνα με την αρχή των ίσων αποστάσεων, λαμβάνοντας υπόψη τη συνολική αξία των υποκειμένων περιουσιακών στοιχείων, καθώς και τις σχετικές λειτουργίες και τους κινδύνους ("πακέτο μεταβίβασης").

Στην περίπτωση αυτή περιλαμβάνονται ιδίως μεταβιβάσεις ή χορηγήσεις αδειών μεμονωμένων περιουσιακών στοιχείων σε συνδυασμό με λειτουργίες και κινδύνους που θα πρέπει να θεωρούνται στενά συνδεδεμένες.

γ) Οι επιχειρηματικές αναδιαρθρώσεις που προβλέπονται στις παραπάνω περιπτώσεις δεν συνεπιφέρουν καμία αναπροσαρμογή όταν ο φορολογούμενος μπορεί να παράσχει αποδεικτικά στοιχεία που τεκμηριώνουν ότι δεν μεταβιβάστηκαν ούτε χορηγήθηκε άδεια χρήσης για ουσιώδη άυλα στοιχεία ή περιουσιακά στοιχεία και ότι καταβλήθηκε αντίτιμο σύμφωνα με την αρχή των ίσων αποστάσεων, με συνεκτίμηση άλλων συγκρίσιμων περιπτώσεων.

δ) Στην περίπτωση που ο φορολογούμενος δεν μπορεί να παράσχει τα αποδεικτικά στοιχεία που ορίζονται στην πιο πάνω περίπτωση γ', και δεν υπάρχει άλλη συγκρίσιμη συναλλαγή ή σειρά συναλλαγών, καθορίζεται ένα αντίτιμο σύμφωνα με την αρχή ίσων αποστάσεων με βάση τη συνολική αξία των υποκειμένων περιουσιακών στοιχείων, κινδύνων ("πακέτου μεταβίβασης") με συνεκτίμηση της

«ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΠΡΟ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ.ΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΛΘΑΝ»

αναγόμενης παρούσας αξίας μελλοντικών κερδών που προσδοκούνται από τη μεταβίβαση ως σύνολο και συνδέονται με τη λειτουργία και όλα τα συνδεδεμένα υποκείμενα περιουσιακά στοιχεία. Ο φορολογούμενος μπορεί να χρησιμοποιεί οποιαδήποτε άλλη μέθοδο, εφόσον μπορεί να αποδείξει ότι η συναλλαγή είναι σύμφωνη με την αρχή των ίσων αποστάσεων.

4.7 Φορολογικοί συντελεστές

Τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες που τηρούν διπλογραφικά βιβλία, καθώς και τα νομικά πρόσωπα του άρθρου 45 περ. γ (δηλαδή τα μη κερδοσκοπικά Ν.Π. κτλ. με απλογραφικά βιβλία) φορολογούνται με συντελεστή φόρου 26% (άρθρο 58 παρ. 1 Ν. 4172/13, πολ. 1059/15).

Προσωπικές εταιρίες, συνεταιρισμοί, κοινοπραξίες κτλ. με απλογραφικά βιβλία των Ε.Λ.Π. (άρθρο 58 παρ. 1 Ν. 4172/13)

Όταν οι υπόχρεοι των περιπτώσεων β', δ', ε', στ και ζ' του άρθρου 45 τηρούν απλογραφικά βιβλία, δηλαδή όταν οι Ο.Ε., οι Ε.Ε., οι συνεταιρισμοί, οι κοινωνίες, οι αστικές εταιρίες, οι κοινοπραξίες, οι νομικές οντότητες κτλ. τηρούν απλογραφικά βιβλία των Ε.Λ.Π., τότε τα κέρδη που αποκτούν από επιχειρηματική δραστηριότητα φορολογούνται σύμφωνα με την κλίμακα της παραγράφου 1 του άρθρου 29 δηλαδή φορολογούνται με βάση την παρακάτω κλίμακα 'άρθρο 58 παρ. 1 Ν. 4172/13, πολ. 1059/18.3.15):

Κλιμάκιο εισοδήματος	Φορολογικός συντελεστής*1)	Φόρος κλιμακίου	Σύνολο (σε ευρώ)	
			Εισοδήματος	Φόρου
(ευρώ)	%	(ευρώ)		
50.000	26%	13.000	50.000	13.000
Υπερβάλλον	33%			

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

5.1 Ιστορική αναδρομή

Στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα παρατηρήθηκε μια μεγάλη αύξηση των επιπέδων φορολόγησης βασικά εξαιτίας της άποψης για τον παρεμβατικό ρόλο του κράτους ως προς την εκ νέου διανομή του εισοδήματος και τη σταθεροποίηση της οικονομίας, όπως αυτή έπρεπε να γίνει μετά την οικονομική κρίση του 1929. Η μεγάλη βαρύτητα που υπήρξε στην αναδιανεμητική και σταθεροποιητική λειτουργία οδήγησε στην υπερβολική αύξηση του μεγέθους του δημόσιου τομέα η οποία με τη σειρά της συμπαρέσυρε και τα επίπεδα φορολόγησης. Μεγάλη έμφαση δόθηκε στη φορολογία εισοδήματος των φυσικών προσώπων καθώς για τους οικονομολόγους της εποχής ήταν η πιο αποτελεσματική και η πιο δίκαιη μορφή φορολόγησης. Επιπλέον οι οικονομολόγοι θεωρούσαν ότι μπορούσε να βοηθήσει στη μείωση των διακυμάνσεων μέσω των αυτόματων σταθεροποιητών οι οποίοι και ήταν ενσωματωμένοι σε αυτή⁸. Οι φορολογικοί συντελεστές ανήλθαν σε πολύ υψηλά επίπεδα ακόμα και σε περιόδους ειρήνης. Σε πάρα πολλές από τις ανεπτυγμένες χώρες το ποσοστό στο Α.Ε.Π από τα έσοδα της φορολογίας εισοδήματος των φυσικών προσώπων βρισκόταν περίπου στο 10% αν και δεν έλειπαν παραδείγματα όπου έφτανε το 20% όπως στη Δανία και τη Σουηδία. Δύο κατευθύνσεις παρακίνησαν στο να διατηρηθεί ο φόρος εισοδήματος σε αξιοσημείωτη θέση: Αρχικά, το συνεχώς αυξανόμενο ποσοστό του συνολικού εισοδήματος των ατόμων που προέρχονταν από τρίτους μέσω της ενοικίασης περιουσιακών στοιχείων ή των αποταμιεύσεων σε συνδυασμό με την ενίσχυση του λόγω της χαμηλής ανεργίας και του υψηλού ρυθμού αύξησης του παραγόμενου προϊόντος. Δευτερευόντως οι μεγάλες τεχνολογικές πρόοδοι της μεταπολεμικής εποχής οι οποίες έκαναν εύκολη την επίτευξη μεγάλων οικονομιών κλίμακας. Η κατάσταση αυτή οδήγησε στη δημιουργία μεγάλων επιχειρήσεων τόσο στο βιομηχανικό κλάδο όσο και στον εμπορικό που αποτελούσαν μια αρκετά ικανοποιητική πηγή δημοσίων εσόδων. Από την άλλη, η απουσία αυτών των δύο τάσεων στις αναπτυσσόμενες χώρες σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι κύριες

---

³ Πάσχος Π., (2003), Φορολογία, εκδόσεις Μένου

δραστηριότητες κατευθύνονται σε βασικά αγαθά και βασίζονταν στην αυτοαπασχόληση εξηγεί γιατί ο φόρος εισοδήματος δεν απέκτησε ποτέ τη σπουδαιότητα που έλαβε στις ανεπτυγμένες χώρες.

Ο φόρος εισοδήματος έφτασε στη κορύφωση του στις δεκαετίες του 1960 και του 1970 ωστόσο σχετικά με τους υπόλοιπους φόρους όσο και σχετικά με το ΑΕΠ. Η φορολογία των κερδών των επιχειρήσεων δεν έδειξε κάποια αξιόλογη τάση αν και μεταξύ των χωρών παρουσίαζε μικρές διακυμάνσεις. Μόνο στα τέλη της δεκαετίας του 1970 άρχισε να γίνεται κατανοητό ότι στη πράξη η εφαρμογή του φόρου εισοδήματος δεν ήταν τόσο δίκαιη όσο θεωρούνταν μέχρι τότε, ενώ αποτελούσε και την αιτία για δυσάρεστα κοινωνικά φαινόμενα όπως η παραοικονομία – φοροδιαφυγή και η απογοήτευση από τη λειτουργία του κράτους.

Το κίνητρο για την αναθεώρηση των απόψεων για την άμεση φορολογία έδωσαν μια σειρά από εξελίξεις στη δεκαετία του 1970 όπου θα είχαν σημαντικό αντίκτυπο για τη φορολογία στη δεκαετία του 1980⁹. Πρώτον, ο πληθωρισμός σημείωσε σημαντική αύξηση στη δεκαετία του 1970 σε όλες τις χώρες με συνέπεια να προκληθούν μειώσεις των πραγματικών εισοδημάτων, στρεβλώσεις στη φορολογική βάση και αυξήσεις στους αποτελεσματικούς συντελεστές φορολόγησης. Η αύξηση του πληθωρισμού έκανε πιο δύσκολο επίσης τον ακρινή προσδιορισμό των κερδών των επιχειρήσεων και των κερδών κεφαλαίου. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ ο πληθωρισμός ήταν με μεγάλη διαφορά ο σημαντικότερος παράγοντας μεταβολής των φορολογικών υποχρεώσεων στις περισσότερες βιομηχανικές χώρες από τα μέσα στη δεκαετία του 1970 έως τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Εκτός αυτού, την ίδια εποχή σταμάτησαν κατά πολύ οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης ενώ άρχισε να εμφανίζεται και υψηλή ανεργία. Ήταν επομένως λογικό να αρχίσουν οι κυβερνήσεις να αναρωτιούνται σε ποιο βαθμό ήταν υπεύθυνο το φορολογικό σύστημα και τι θα μπορούσε να γίνει για να βελτιωθεί. Δεύτερον, άρχισε να υπάρχει αυξανόμενη αποδοχή της άποψης ότι οι υψηλοί οριακοί φορολογικοί συντελεστές που εν μέρει τροφοδοτούσαν τη διεύρυνση των κρατικών δαπανών δημιουργούσαν προβλήματα δικαιοσύνης. Η αντίληψη που άρχισε να διαμορφώνεται ήταν ότι ο φόρος εισοδήματος εκτός του ότι απείχε αρκετά από το να είναι η προσφορότερη μορφή φορολόγησης σταδιακά γινόταν και περισσότερο άδικος. Επιπλέον, αρκετές μελέτες έδειχναν ότι τα κίνητρα για εργασία είχαν πληγεί σημαντικά λόγω των υψηλών φορολογικών συντελεστών. Σταδιακά

---

⁹ Πάσχος Π., (2003), Φορολογία, εκδόσεις Μένου

λοιπόν, άρχισε να κερδίζει έδαφος η άποψη ότι μια μείωση των φορολογικών συντελεστών με ταυτόχρονη διεύρυνση της φορολογικής βάσης θα οδηγούσε σε δικαιότερο και αποτελεσματικότερο φορολογικό σύστημα.

Τρίτον, υπήρχε αυξανόμενη ανησυχία για τις στρεβλώσεις που τυχόν προκαλούνταν από τους διαφορετικούς αποτελεσματικούς συντελεστές φορολόγησης των επενδύσεων, ανησυχία που τροφοδοτούνταν από μελέτες που επιβεβαίωναν τόσο τη κακή κατανομή των παραγωγικών πόρων όσο και των καταναλωτικών και αποταμιευτικών αποφάσεων. Πλέον, το φορολογικό σύστημα καθόριζε σε σημαντικό βαθμό τη κατανομή των επενδύσεων. Στο παραπάνω συνέβαλαν και τα διάφορα μεροληπτικά υπέρ ορισμένων δραστηριοτήτων και επιχειρήσεων φορολογικά κίνητρα που δόθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1980 και βοήθησαν στη σημαντική μείωση της μέσης φορολογικής επιβάρυνσης των επιχειρήσεων. Τα πιο συχνά προβαλλόμενα επιχειρήματα υπέρ των φορολογικών κινήτρων αφορούν την ενθάρρυνση των επενδύσεων και τη πρακτική τους εφαρμογή. Το πρώτο επιχείρημα υποθέτει ότι η φορολογία είναι σημαντικός παράγοντας για τον προσδιορισμό του τόπου εγκατάστασης της επένδυσης το οποίο πλέον βρίσκεται υπό αμφισβήτηση. Επιπλέον η προσφορά τους στην προσέλκυση διεθνών κεφαλαίων είναι αμφισβητήσιμη από τη στιγμή που και άλλες χώρες προσφέρουν εξίσου ικανοποιητικά φορολογικά κίνητρα. Επίσης, η ύπαρξη φορολογικών κινήτρων αντιβαίνει στην αρχή της ισότητας όταν για παράδειγμα επιχειρήσεις με ζημιές δεν είναι σε θέση να κάνουν χρήση των φορολογικών κινήτρων. Τα παραπάνω δεν υπονοούν ότι τα φορολογικά κίνητρα είναι άχρηστα αλλά ότι παράγοντες όπως η σταθερότητα του φορολογικού συστήματος ίσως είναι κατά πολύ σημαντικότεροι για τις επιχειρήσεις που αποφασίζουν για τον αν και που θα επενδύσουν. Τέλος, υπήρξε μια μεταστροφή της θέσης για το ρόλο του κράτους προς συντηρητικότερες κατευθύνσεις το οποίο αναμφίβολα άσκησε έντονες πιέσεις για τη μείωση των φορολογικών εσόδων και συγκεκριμένα τη μείωση των φορολογικών συντελεστών¹⁰. Αυτή η μεταστροφή αντιπροσωπεύεται βασικά από μια οικονομική θεωρία που εκφράστηκε αυτή τη περίοδο και είχε ως θεμελιωτές της του Laffer και Gilder, για τους οποίους θα αναφερθούμε αναλυτικά σε επόμενο κεφάλαιο. Η θεωρία ανέφερε ότι μια μείωση των φορολογικών συντελεστών ήταν σε θέση να οδηγήσει σε αύξηση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης λόγω της ενίσχυσης των

---

¹⁰ Γεωργακόπουλος Θ., Πάσχος Π., (2003), Εισαγωγή στη φορολογία, εκδόσεις Μπένου

κινήτρων για περισσότερη και αποδοτικότερη εργασία και παραγωγή η οποία μάλιστα θα δημιουργούσε εισόδημα τέτοιο ώστε να υπέρξει αύξηση των εσόδων από τη φορολογία παρά τη μείωση των ονομαστικών συντελεστών φορολόγησης.

Συνεπώς δεν είναι παράξενο που αρκετοί οικονομολόγοι άρχισαν να επιχειρηματολογούν υπέρ λιγότερο πολύπλοκων και διακριτών φορολογικών συστημάτων για μείωση ή εξάλειψη των φορολογικών κινήτρων και δραστική περικοπή των συντελεστών φορολόγησης. Πάντως προτείνονταν οι όποιες αλλαγές να έχουν ουδέτερο χαρακτήρα από πλευράς εσόδων. Σε αυτό θα βοηθούσε και η αναθεώρηση της φορολογικής βάσης που ήταν επιθυμητή εκτός των λόγων που υπαγορευόταν από την έννοια της δικαιοσύνης και για να αντισταθμιστούν κάποιες από τις απώλειες εσόδων που προβλέπονταν λόγω των μειώσεων στους φορολογικούς συντελεστές¹¹.

Δεκάδες χώρες μετά το 1984 προχώρησαν σε αναθεώρηση των φορολογικών τους συστημάτων. Αυτό το κύμα των φορολογικών μεταρρυθμίσεων αφορούσε σχεδόν κάθε πτυχή της φορολογίας τόσο των ιδιωτών όσο και των επιχειρήσεων. Κάποιες από αυτές τις παραπάνω επιπτώσεις και τοποθετήσεις έγιναν περισσότερο αισθητές στις ΗΠΑ και για το λόγο αυτό η χώρα αυτή ήταν από αυτές που πρωτοστάτησαν στη ριζική αναθεώρηση των φορολογικών συστημάτων. Η ίδια αναθεώρησε το φορολογικό της σύστημα το 1986. Από τη στιγμή που μεταβλήθηκε το φορολογικό καθεστώς στις ΗΠΑ αρκετές χώρες ένιωσαν αναγκασμένες να τις ακολουθήσουν αν όχι για κάποιο άλλο λόγο παρά για να μην αντιμετωπίσουν τις δυσμενείς επιδράσεις που η οικονομία των ΗΠΑ μετά τη μεταρρύθμιση ανέμεναν να ασκήσει στους παραγωγικούς τους συντελεστές. Αν και η οικονομία και οι εξελίξεις στις ΗΠΑ έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη παγκόσμια οικονομία η σημασία της φορολογικής αναθεώρησης στη χώρα αυτή για το λοιπό κόσμο δεν πρέπει να υπερτονίζεται. Η συγκεκριμένη αναθεώρηση μάλλον επιτάχυνε παρά προκάλεσε τις φορολογικές αναθεωρήσεις στις υπόλοιπες χώρες. Όλες οι χώρες αργά ή γρήγορα θα υποχρεώνονταν να αντιδράσουν στις δυσμενείς συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί στο εσωτερικό τους.

---

¹¹ Γεωργακόπουλος Θ., Πάσχος Π., (2003), Εισαγωγή στη φορολογία, εκδόσεις Μπένου

5.2 Άμεσοι και έμμεσοι φόροι

Μια κλασσική διάκριση των φόρων είναι σε άμεσους και έμμεσους. Οι άμεσοι φόροι ως περισσότερο προοδευτικοί συμβάλουν στη δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών και άρα θεωρούνται περισσότερο κατάλληλοι από τους έμμεσους για την αναδιανομή του εισοδήματος. Παράλληλα, έχουν μεγαλύτερη εισοδηματική ελαστικότητα και επομένως είναι περισσότερο κατάλληλοι για τη σταθεροποίηση της οικονομίας. Κατά συνέπεια, η σχέση άμεσων και έμμεσων φόρων αποτελεί κριτήριο αξιολόγησης του φορολογικού συστήματος.

Θεωρητικά, η συμμετοχή των άμεσων φόρων στα συνολικά φορολογικά έσοδα πρέπει να αυξάνει με την αύξηση του επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Η υπόθεση αυτή έχει επιβεβαιωθεί και εμπειρικά από τους Musgreave (1971)¹², Chelliah (1971)¹³.

5.3 Η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος

Η αύξηση μεταπολεμικά του μεγέθους του φορολογικού τομέα στην Ευρώπη συνοδεύτηκε αναπόφευκτα και από μεταβολές στη διάρθρωση του φορολογικού συστήματος από τις οποίες άλλες ήταν αποτέλεσμα μέτρων που έλαβαν τα κράτη μέλη και άλλες προήλθαν αυτόματα από την ίδια της ανάπτυξη.

Σύμφωνα με τη δημοσιονομική θεωρία και τα αποτελέσματα σχετικών εμπειρικών μελετών, οι χώρες που βρίσκονται στα πρώτα στάδια της ανάπτυξης δεν έχουν μεγάλες δυνατότητες επιλογής, όσο αφορά τη δομή του φορολογικού συστήματος κάτι το οποίο έχει αποδειχτεί και εμπειρικά από τις μελέτες των Musgreave (1971), Hinrichs (1966)¹⁴ και Prest (1962)¹⁵.

Η κυριαρχία του αγροτικού τομέα και ο βαθμός οργάνωσης της οικονομίας κάνουν στις χώρες αυτές τη φορολογία του εισοδήματος των φυσικών προσώπων προβληματική. Συνέπεια της αδυναμίας αυτής είναι ο φόρος εισοδήματος φυσικών

---

¹² Musgreave R., (1971), Economics of fiscal federalism, Nebraska Journal of economics and business, Jstor

¹³ Chelliah R., (1971), Trends in taxation in developing countries, Staff – papers, IMF, Jstor

¹⁴ Hinrichs H., (1966), A general theory of tax structure change during economic development

¹⁵ Prest A., (1962), The sensitivity of the yield of personal income tax in the United Kingdom, The economic journal, Jstor

προσώπων να έχει μικρή συμμετοχή στα συνολικά φορολογικά έσοδα, η οποία ως ένα βαθμό οφείλεται στο ότι η επιβολή του δεν είναι γενική αλλά περιορίζεται στα εισοδήματα από ορισμένες μόνο πηγές όπως αυτές στις οποίες η επιβολή του φόρου εισοδήματος είναι διαχειριστικά και πολιτικά εφικτή. Μια τέτοια πηγή είναι το εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες. Αντίθετα, το αγροτικό εισόδημα, η υπεραξία κτλ απαλλάσσονται με τη μία ή την άλλη μορφή από τη φορολογία ενώ υπάρχουν προνομιακές ρυθμίσεις για τις επαγγελματικές και κοινωνικές ομάδες που μπορούν να ασκήσουν υψηλή πολιτική πίεση. Σημαντικές δυσκολίες εμφανίζει επίσης και η φορολόγηση των επιχειρήσεων. Έτσι επειδή τις χώρες αυτές ο προσδιορισμός των κερδών είναι δύσκολος με βάση τις λογιστικές μεθόδους, το μέγεθος της φορολογικής βάσης προσδιορίζεται εξωλογιστικά. Δηλαδή προσδιορίζεται με την εφαρμογή συντελεστών καθαρού κέρδους στα ακαθάριστα έσοδα ανάλογα με τον κλάδο στον οποίο λειτουργεί η επιχείρηση ή με ανάλογες εξωλογιστικές μεθόδους. Με τον τρόπο αυτό ο φόρος που αναλογεί σε κάθε επιχείρηση εξαρτάται από το ύψος των πωλήσεων της με αποτέλεσμα ο φόρος εισοδήματος να μετατρέπεται ουσιαστικά σε φόρο επί των πωλήσεων. Επειδή όμως και οι πωλήσεις δεν είναι εύκολο να προσδιοριστούν τα έσοδα από τη φορολόγηση των κερδών αποτελούν μικρό ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων. Αντίθετα, επίσης χώρες που βρίσκονται στα πρώτα στάδια επίσης ανάπτυξης είναι ιδιαίτερα σημαντική η συμμετοχή επίσης φορολογίας των ακινήτων και των φόρων επίσης εισαγωγές, λόγω των διαχειριστικών πλεονεκτημάτων που εμφανίζουν.

Καθώς αναπτύσσεται η οικονομία όλο και μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού συγκεντρώνεται στα αστικά κέντρα, ο αγροτικός τομέας συρρικνώνεται και αναπτύσσονται ο δευτερογενής και ο τριτογενής τομέας, κάτι που ευνοεί την επέκταση επίσης φορολογίας εισοδήματος. Η αγορά οργανώνεται, οι επιχειρήσεις εκσυγχρονίζονται και αλλάζουν και εξαπλώνεται με τον τρόπο αυτό η χρήση των λογιστικών μεθόδων με συνέπεια να γίνεται ευκολότερη και η φορολόγηση των κερδών. Έτσι είναι φυσιολογικό να αναμένει κανείς ότι με την αύξηση του επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης θα αυξηθεί και η συμμετοχή του φόρου εισοδήματος στα φορολογικά έσοδα. Η αύξηση αυτή αναμένεται επίσης και για μια σειρά από λόγους κοινωνικούς, πολιτικούς κτλ. οι οποίοι έχει αποδειχθεί ότι ασκούν σημαντική επίδραση στη διαμόρφωση του φορολογικού συστήματος.

5.4 Το θεσμικό και νομικό πλαίσιο

Το φορολογικό σύστημα πρέπει να είναι απλό και κατανοητό, τόσο από τους εφοριακούς όσο και από τους φορολογούμενους. Αρκεί ωστόσο η απαρίθμηση των νόμων που τίθενται σε εφαρμογή κάθε χρόνο, των ειδικών ρυθμίσεων, των υπουργικών αποφάσεων και των άλλων νομοθετημάτων που περιλαμβάνουν φορολογικές ρυθμίσεις για να κατανοήσει κανείς την πολυνομία, την πολυπλοκότητα και την έλλειψη συνοχής όλων αυτών που συνθέτουν σήμερα το ελληνικό φορολογικό σύστημα.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι από το 1980 έως και το 2011 έχουν ψηφιστεί από τη Βουλή 65 φορολογικά νομοσχέδια ενώ ο αριθμός των νόμων στους οποίους υπάρχουν φορολογικές διατάξεις είναι άγνωστος. Την κατάσταση αυτή ενισχύει ο μεγάλος όγκος των υπουργικών αποφάσεων, οι εγκύκλιοι κτλ. Η κατάσταση είναι ακόμη χειρότερη αν ληφθεί υπόψη ότι δεν υπάρχει επίσημος μηχανισμός έγκυρης κοινοποίησης ή γνωστοποίησης των εκατοντάδων αυτών εγκυκλίων και υπουργικών αποφάσεων του Υπουργείου Οικονομικών¹⁶.

Μια ειδική κατηγορία υπουργικών αποφάσεων η οποία αξίζει όμως ιδιαίτερου σχολιασμού είναι αυτή με τις οποίες θεσπίζονται ειδικές ρυθμίσεις τακτοποίησης φορολογικών εκκρεμοτήτων και οφειλών προς το δημόσιο. Οι ρυθμίσεις αυτές αφορούν κυρίως απαλλαγές και εκπτώσεις από πρόσθετους φόρους, κυρώσεις, πλειστηριασμούς, αυξημένες δόσεις για πληρωμές χρεών κτλ οι οποίες δείχνουν ξεκάθαρα την αδυναμία των φοροεισπρακτικών μηχανισμών να επιβάλλουν και να εφαρμόσουν το νόμο.

Τέλος, εκτός από τους φορολογικούς νόμους, τους νόμους των διαφόρων υπουργείων που περιλαμβάνουν φορολογικές διατάξεις, τα προεδρικά διατάγματα, τις υπουργικές αποφάσεις, τις εγκυκλίους κτλ ο μακρύς κατάλογος της πολυνομίας του φορολογικού συστήματος συμπληρώνεται με τις αποφάσεις των αρμόδιων διοικητικών και άλλων δικαστηρίων. Οι αποφάσεις αυτές αποτελούν μέρος της γενικότερης φορολογικής νομολογίας και διακρίνονται σε αποφάσεις του συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και των Διοικητικών Πρωτοδικείων.

---

¹⁶ Καραβοκύρης Α, Σταματόπουλος Α., (2012), Φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, εκδόσεις Σταμούλη

Προβλήματα όμως υπάρχουν και στο περιεχόμενο όλων αυτών των διατάξεων, οι οποίες χαρακτηρίζονται από έλλειψη εσωτερικής συνοχής, απουσία οικονομικής σκέψης και αδυναμίες από πλευράς δημιουργίας νέων νόμων. Όμως οι σύνθετες αυτές καταστάσεις και οι περιπτώσεις που καλείται να αντιμετωπίσει το φορολογικό σύστημα απαιτεί ειδικές γνώσεις για το σχεδιασμό της φορολογικής πολιτικής και ειδικές γνώσεις στο να εκφραστούν οι στόχοι της πολιτικής αυτής σε κείμενα που να έχουν νομική ισχύ. Κάτι που δεν είναι εύκολο γιατί απαιτεί ακρίβεια των λέξεων, σαφήνεια καθώς και αυστηρότητα στη διατύπωση που να μην αφήνουν περιθώρια ερμηνειών. Ωστόσο, η αντίληψη που φαίνεται να κυριαρχεί στην Ελλάδα όσο αφορά το θέμα αυτό είναι ότι από τη στιγμή που θα ληφθούν οι πολιτικές αποφάσεις τα υπόλοιπα είναι εύκολα και απομένει η ψήφιση του σχεδίου νόμου στη Βουλή. Παράλληλα, η σύνταξη των νομοσχεδίων, των εγκυκλίων κτλ αποτελεί καθήκον που έχει ανατεθεί σε διοικητικού υπαλλήλους και όχι σε ειδικούς.

Οι συνέπειες των πρακτικών αυτών, στο σχεδιασμό, στη διοίκηση και στην αποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος είναι εμφανείς¹⁷.

5.5 Η κατανομή των «βαρών» και η διάβρωση της φορολογικής βάσης

Σε κάθε φορολογικό σύστημα υπάρχουν ρυθμίσεις που για λόγους οικονομικούς ή κοινωνικούς παρέχουν προνομιακή μεταχείριση σε ορισμένους φορολογούμενους που ευνοούν μια μορφή εισοδήματος σε σχέση με κάποια άλλη ή μια κατηγορία οικονομικής δραστηριότητας περισσότερο από κάποια άλλη. Η προνομιακή αυτή μεταχείριση παρέχεται με τη μορφή των φορολογικών απαλλαγών, των εκπτώσεων ή μειώσεων από το εισόδημα, των μειώσεων από το φόρο και των μειωμένων φορολογικών συντελεστών. Οι ρυθμίσεις αυτές αν και προκαλούν σημαντική μείωση των φορολογικών εσόδων θεωρούνται δικαιολογημένες γιατί ικανοποιούν ορισμένες ανάγκες ή γιατί το όφελος από τη χορήγηση τους εκτιμάται ότι είναι μεγαλύτερο από το κόστος τους αν και το κόστος τους δεν είναι συνήθως γνωστό¹⁸.

¹⁷ Καραβοκύρης Α, Σταματόπουλος Α., (2012), Φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, εκδόσεις Σταμούλη

¹⁸ Μπάρμπας Ν., (2007), Φορολογία εισοδήματος, εκδόσεις Σάκκουλα

Το φορολογικό σύστημα των περισσότερων κρατών της Ε.Ε χαρακτηρίζεται από τον υπερβολικά μεγάλο αριθμό τέτοιου είδους ειδικών ρυθμίσεων πολλές από τις οποίες δεν έχουν σήμερα ισχυρή δικαιολογητική βάση, είτε γιατί έπαυσε να ισχύει ο λόγος για τον οποίο αρχικά δόθηκαν είτε γιατί από την αρχή η χορήγηση τους δεν βασιζόταν σε οικονομικά ή κοινωνικά κριτήρια αλλά υπήρξε αποτέλεσμα καθαρά πολιτικής πίεσης. Τα προβλήματα που παρουσιάζουν αυτές οι ρυθμίσεις είναι πολλά. Το πρώτο είναι ότι σπάνια εξετάζονται ενώ συχνά θεσμοθετούνται χωρίς καν να συνοδεύονται με εκτίμηση της απώλειας των εσόδων που προκαλούν. Έτσι, μόλις τεθούν σε εφαρμογή βρίσκονται κρυμμένες μέσα στο φορολογικό σύστημα, μοιάζουν σαν όλες τις άλλες φορολογικές ρυθμίσεις και μετατρέπονται σε υποχρεώσεις που είναι δύσκολο να αρθούν. Ενσωματώνονται στο φορολογικό σύστημα και είναι άγνωστο πόσοι θα τις εκμεταλλευτούν και σε ποιο βαθμό. Δηλαδή, είναι αδύνατο να εκτιμήσεις κανείς προκαταβολικά πως θα εξελιχθεί το κόστος τους.

Ένα δεύτερο πρόβλημα είναι ο τρόπος με τον οποία κατανέμονται τα οφέλη των φορολογικών δαπανών στα διάφορα εισοδηματικά κλιμάκια. Συγκεκριμένα, θεωρείται ότι οι φορολογικές δαπάνες από τη φύση τους παρέχουν μεγάλη βοήθεια στις υψηλές εισοδηματικές τάξεις, μικρή στις μεσαίες και καμία στις χαμηλές, καθώς:

- Η αξία τους για τους φορολογούμενους εξαρτάται από τον οριακό φορολογικό συντελεστή. Έτσι, αν η φορολογία είναι προοδευτική, η απόλυτη αξία των φορολογικών δαπανών αυξάνει καθώς αυξάνει το εισόδημα ή η περιουσία
- Με τις φορολογικές δαπάνες ωφελούνται μόνο όσοι πληρώνουν φόρο. Αντίθετα, δεν ωφελούνται καθόλου όσοι δεν φορολογούνται γιατί το εισόδημα τους είναι πολύ χαμηλό ή έχουν ζημιά.
- Ορισμένες φορολογικές δαπάνες παρέχονται ως επιδότηση συγκεκριμένων κοινωνικών ή καταναλωτικών δαπανών όπως επιδότηση ενοικίου, επίδομα θέρμανσης κτλ. Οι ελαφρύνσεις αυτές ωφελούν περισσότερο τις υψηλές εισοδηματικές τάξεις και για τον πρόσθετο λόγο ότι οι επιδοτούμενες δαπάνες αυξάνουν καθώς αυξάνει το εισόδημα
- Πολλές από τις απαλλαγές και εκπτώσεις που παρέχει το φορολογικό σύστημα είναι άγνωστες στις χαμηλές εισοδηματικές τάξεις. Παράλληλα, το κόστος συμμόρφωσης για τις τάξεις αυτές είναι πολύ υψηλό και συχνά υψηλότερο από την παρεχόμενη επιδότηση

Γίνεται λοιπόν εμφανές ότι οι φορολογικές δαπάνες είναι μια μέθοδος παροχής βοήθεια η οποία είναι αντίθετη με τις αρχές στις οποίες βασίζεται το όλο δημοσιονομικό σύστημα και για το λόγο αυτό τους έχει δοθεί ο χαρακτηρισμός ότι αποτελούν πρόνοια για τους πλουσίους. Κατά συνέπεια η χρηματοδότηση φορολογικών δαπανών όχι μόνο δεν ικανοποιεί το κριτήριο της οριζόντιας ισότητας των κοινωνικών προγραμμάτων αλλά εν τέλει βλάπτει το φορολογικό σύστημα και τις προσπάθειες για τη δημιουργία φορολογικής συνείδησης των πολιτών.

Οι διαπιστώσεις¹⁹ αυτές έχουν προκαλέσει σε όλες σχεδόν τις χώρες μια τάση για αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος η οποία βασίζεται στη διερεύνηση της φορολογικής βάσης και η οποία εκτός του ότι κάνει το φορολογικό σύστημα δικαιότερο, προκαλεί μείωση των φορολογικών συντελεστών με συνέπεια να μειωθούν και οι διάφορες δυσμενείς επιδράσεις της φορολογίας. Στα πλαίσια αυτά έχει σε άλλες χώρες δοθεί στις φορολογικές δαπάνες ιδιαίτερη προσοχή με αποτέλεσμα εδώ και πολλά χρόνια να περιλαμβάνονται στους κρατικούς προϋπολογισμούς και να αποτελούν παράρτημα τους. Σε ορισμένες μάλιστα από τις χώρες αυτές (όπως Γερμανία, Γαλλία, Αυστρία και Ισπανία) η κατάρτιση και δημοσίευση προϋπολογισμού φορολογικών δαπανών είναι από το νόμο υποχρεωτική, ενώ σε άλλες χώρες όπως η Μεγάλη Βρετανία, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία δεν υπάρχει νομική υποχρέωση αλλά εκτιμάται το κόστος τους και δημοσιεύεται σχετική έκθεση σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Τα πλεονεκτήματα της καταγραφής και δημοσίευσης των φορολογικών δαπανών είναι πολλά. Καταρχήν, η δημοσίευση των ειδικών φορολογικών ρυθμίσεων κάνει στο κοινό περισσότερο γνωστό το ρόλο του κράτους και τους στόχους της κυβέρνησης. Επίσης, επιτρέπει στο εκλογικό σώμα να εκτιμήσει και να εντοπίσει ευκολότερα τις μεταβολές της κυβερνητικής πολιτικής. Όφελος όμως από τη δημοσίευση των φορολογικών επιδοτήσεων έχει και η ίδια η κυβέρνηση γιατί με την κατάρτιση προϋπολογισμού παρέχεται η δυνατότητα σε αυτή να επανεξετάσει τις φορολογικές επιδοτήσεις όπως ακριβώς κάνει κάθε χρόνο και με τις αντίστοιχες άμεσες δαπάνες. Επίσης, η δημοσίευση των φορολογικών δαπανών παρέχει και ένα πρόσθετο όφελος στον Υπουργό των Οικονομικών αφού με τη δημοσίευση αυξάνεται η πληροφόρηση του κοινού το οποίο με τη πίεση που θα

---

¹⁹ Λεονάρδος Α., (2007), Η φορολογία των επιχειρήσεων, εκδόσεις Σάκκουλα

ασκήσει θα πετύχει τη κατάργηση των κοινωνικά απαράδεκτων φορολογικών προνομίων κάτι που δε θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά λόγω του υψηλού πολιτικού κόστους. Επιπλέον η δημοσίευση των φορολογικών προνομίων έχει ως αποτέλεσμα να συγκεντρώνεται η προσοχή στη δομή του φορολογικού συστήματος και ιδιαίτερα στην ικανοποίηση των κριτηρίων της φορολογικής ισότητας και αποτελεσματικότητας. Η δημοσίευση παρέχει μια συνεχή υπενθύμιση για το πώς αποκλίνει το εφαρμοζόμενο φορολογικό σύστημα από την κανονιστική δομή και προκαλεί το ερώτημα αν κάθε μια από τις αποκλίσεις αυτές είναι δικαιολογημένη²⁰. Τέλος, με τη δημοσίευση παρέχονται στοιχεία για να μελετηθούν οι επιδράσεις στην αναδιανομή του εισοδήματος και να εξετασθούν τα προγράμματα που ασκούνται μέσω του φορολογικού συστήματος από τα υπουργεία που είναι αρμόδια για τις αντίστοιχες άμεσες δαπάνες.

5.6 Τα προβλήματα των σύγχρονων φορολογικών συστημάτων

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι ένα καλό φορολογικό σύστημα πρέπει να επιτυγχάνει ορισμένους στόχους. Μεταξύ άλλων οι σπουδαιότεροι στόχοι είναι οι εξής²¹:

1. Η δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών
2. Η ελαχιστοποίηση της παρεμβολής στις οικονομικές αποφάσεις που λαμβάνονται σε κατά τα λοιπά αποτελεσματικές αγορές
3. Η διευκόλυνση της χρήσης της δημοσιονομικής πολιτικής για την επίτευξη σταθεροποιητικών και αναπτυξιακών σκοπών
4. Η καλή διάρθρωση ώστε να επιτρέπει την ευχερή διαχείριση του και να είναι κατανοητό από τους φορολογούμενους

Η ταυτόχρονη επίτευξη όλων των παραπάνω στόχων είναι εξαιρετικά δύσκολη καθώς πολλοί στόχοι είναι ανταγωνιστικοί μεταξύ τους. Για παράδειγμα, η επίτευξη ισότητας μπορεί να απαιτεί υψηλό κόστος διαχείρισης και να βλάπτει εν τέλει την ουδετερότητα του συστήματος κτλ.

²⁰ Συλλογικό έργο, (2006), Η φορολογία των εταιριών στο νέο διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον, εκδόσεις Σάκκουλα

²¹ Γεωργακόπουλος Θ., Πάσχος Π., (2003), Εισαγωγή στη φορολογία, εκδόσεις Μπένου

Τη τελευταία τριακονταετία υπάρχουν αρκετές ενδείξεις ότι τα φορολογικά συστήματα αποτυγχάνουν στην επίτευξη αυτών των στόχων. Τα φορολογικά συστήματα έχουν κατηγορηθεί για μια σειρά από λόγους όπως είναι οι εξής: α. Ασκούν δυσμενείς επιδράσεις στις επενδύσεις και τις αποταμιεύσεις, β. Δημιουργούν στρεβλώσεις στη διεθνή κατανομή του κεφαλαίου, γ. Δεν είναι ουδέτερα μεταξύ επιχειρήσεων διαφορετικών νομικών μορφών δ. Είναι πολύπλοκα κτλ. Τα ζητήματα αυτά αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα σε μια περίοδο όπου οι δραστηριότητες των επιχειρήσεων αποκτούν όλο και περισσότερο παγκόσμια μορφή ενώ τα μη φορολογικά εμπόδια στις διεθνείς συναλλαγές μειώνονται και η λειτουργία των χρηματαγορών και κεφαλαιαγορών απελευθερώνεται.

Κάθε χώρα όταν σχεδιάζει το φορολογικό της σύστημα και στη προσπάθεια της να επιτύχει τους προαναφερθέντες στόχους δίνει έμφαση τόσο στην εθνική όσο και στη διεθνή του διάσταση. Ειδικά όσο αφορά τη διεθνή διάσταση προνοεί ώστε να παρέχεται ικανοποιητική προστασία στα έσοδα της από τη φορολογία κυρίως των επιχειρήσεων εξασφαλίζοντας ότι λαμβάνει ένα δίκαιο μερίδιο της φορολογικής βάσης που αντιστοιχεί στις διεθνείς συναλλαγές ενώ παράλληλα προσπαθεί να διατηρήσει ένα ευνοϊκό περιβάλλον για τη προσέλκυση επενδύσεων και αποταμιεύσεων.

Η δεκαετία του 1990 ήταν μια περίοδος αφ' ενός συνεχούς συζήτησης αναφορικά με τη μορφή που πρέπει να έχουν τα φορολογικά συστήματα και αφ' ετέρου διαρκών μεταβολών των φορολογικών συστημάτων. Παρόλα αυτά μια σειρά από εκκρεμότητες συνεχίζουν να απασχολούν τις κυβερνήσεις των κρατών όπως είναι τα παρακάτω²²:

- Ο επιθυμητός βαθμός ενοποίησης της φορολογικής υποχρέωσης των επιχειρήσεων και των μετόχων πάνω στα κέρδη της επιχειρηματικής δραστηριότητας καθώς και η καλύτερη μέθοδος επίτευξης αυτής της ενοποίησης.
- Οι στρεβλώσεις που συνεχίζουν να προκαλούν τα φορολογικά συστήματα ακόμα και μετά τις πρόσφατες αναθεωρήσεις.
- Τα φορολογικά συστήματα δεν είναι ουδέτερα ως προς τον τρόπο χρηματοδότησης των επενδύσεων. Η έκταση στην οποία οι κυβερνήσεις

²² Πάσχος Π., (2003), Φορολογία, εκδόσεις Μπένου

ανησυχούν για αυτό το θέμα είναι συνάρτηση του κατά πόσο πιστεύουν ότι οι αγορές κεφαλαίου είναι ικανές να κατανείμουν αποτελεσματικά τα χρηματοδοτικά κεφάλαια και ότι η υψηλή χρηματοδότηση με χρέος έχει αυξημένο κίνδυνο πτώχευσης για τις επιχειρήσεις

- Η φορολογική μεταχείριση των εγχώριων και αλλοδαπών επενδύσεων. Στη πράξη όλες οι χώρες επιφυλάσσουν χειρότερη φορολογική μεταχείριση στις αλλοδαπές επενδύσεις. Αυτό φαίνεται ότι είναι αποτέλεσμα κυρίως της επιβάρυνσης των τόκων και των μερισμάτων με φόρο που παρακρατείται κατά τον επαναπατρισμό τους
- Άλλο ζήτημα είναι το κατά πόσο η φορολογική ελάφρυνση που παρέχεται από τα διάφορα συστήματα φορολόγησης στους ημεδαπούς κατοίκους θα πρέπει να επεκταθεί και στους αλλοδαπούς που σχετίζονται με τις εγχώριες επενδύσεις
- Από τη στιγμή που οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν διαφορετική φορολογική επιβάρυνση στις διάφορες χώρες είναι λογικό να καταφεύγουν σε φορολογικό arbitrage. Αυτό έχει ως συνέπεια η φορολογική βάση να μετακινείται μεταξύ των χωρών λαμβάνοντας πολλές φορές παράνομη μορφή.

5.7 Άσκηση δημοσιονομικής πολιτικής μέσω της μεταβολής της φορολογίας

Με τον όρο «δημοσιονομική πολιτική» αναφερόμαστε στο κατά πόσο το κράτος συμμετέχει στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας και κατά πόσο με τη συμμετοχή του αυτή επηρεάζει τα συνολικά μεγέθη της οικονομίας. Έτσι, η δημοσιονομική πολιτική σχετίζεται με τις δημόσιες δαπάνες. Λέγοντας δαπάνες του δημοσίου αναφερόμαστε σε χρήματα που πληρώνει το κράτος σε μια σειρά από υποχρεώσεις του όπως: μισθοί και συντάξεις, υγεία, παιδεία, ασφάλεια, εθνική άμυνα κτλ. Προτού όμως προχωρήσουμε περαιτέρω ανάλυση της πολιτικής αυτής θα ήταν σκόπιμο να αναφερθούμε στη βασική εθνικολογιστική ταυτότητα του εισοδήματος ή αλλιώς του ΑΕΠ της χώρας²³.

Η γνωστή αυτή ταυτότητα μας λέει ότι:

---

²³Mankiw G. (2004), Μακροοικονομική θεωρία, Gutenberg

$$Y = C + I + G + NX \quad (1)$$

ή διαφορετικά ότι

$$\text{Προϊόν της οικονομίας (ΑΕΠ)} = \text{Κατανάλωση} + \text{Επενδύσεις} + \text{Δημόσιες δαπάνες} + \text{Καθαρές εξαγωγές}$$

Επομένως με βάση την εξίσωση αυτή όταν οι δαπάνες του δημοσίου αυξάνονται, υπάρχει δηλαδή δημοσιονομική επέκταση και με την προϋπόθεση πως τα υπόλοιπα μεγέθη παραμένουν σταθερά, το προϊόν της οικονομίας αυξάνεται και μακροπρόθεσμα υπάρχει ανάπτυξη για την οικονομία. Από την άλλη, όταν το δημόσιο μειώνει τις δαπάνες του, υπάρχει δηλαδή όπως λέγεται δημοσιονομική συρρίκνωση και πάλι με την προϋπόθεση οι άλλες μεταβλητές να παραμένουν σταθερές, τότε το προϊόν της οικονομίας μειώνεται και μακροπρόθεσμα η οικονομία εισέρχεται σε φάση ύφεσης.

Προχωρώντας την ανάλυση αυτή σε επιμέρους παράγοντες η σχέση (1) μπορεί να γραφεί ως εξής:

$$Y = C(T) + I(R) + G(T) + NX \quad (2)$$

Στη σχέση (2) παρατηρούμε πως προσδιοριστικός παράγοντας τόσο της κατανάλωσης όσο και των δημοσίων δαπανών είναι ο παράγοντας της φορολογίας ($T = tax$). Έτσι, όταν οι επενδύσεις και οι καθαρές εξαγωγές μιας χώρας παραμένουν αμετάβλητες στη βραχυχρόνια περίοδο, τότε μια αύξηση της φορολογίας (T) θα έχει αρνητική επίπτωση στη κατανάλωση όμως θα έχει θετική επίδραση στη συλλογή φόρων από το κράτος προκειμένου να τους αναδιανείμει στους πολίτες μέσω της δημοσιονομικής πολιτικής. Με την αύξηση της φορολογίας οι παραγωγοί και οι έμποροι τείνουν να μετακυλίσουν το κόστος αυτό στους καταναλωτές αυξάνοντας τη τιμή. Έτσι, οι καταναλωτές των οποίων τα εισοδήματα θεωρούμε πως στη βραχυχρόνια περίοδο δεν μεταβάλλονται μοιραία μειώνουν τις ποσότητες των αγαθών που αγοράζουν προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν στη νέα τιμή. Με τον τρόπο αυτό η κατανάλωση μειώνεται και το κράτος χάνει φορολογικά έσοδα. Από την άλλη όμως μια αύξηση της φορολογίας εισοδήματος σε φυσικά πρόσωπα και επιχειρήσεις στη βραχυχρόνια πάντα περίοδο θα αυξήσει τα έσοδα του κράτους. Έτσι, λοιπόν δεν μπορούμε εξ αρχής να πούμε με βεβαιότητα αν η μεταβολή της φορολογίας στη βραχυχρόνια περίοδο θα έχει θετική ή αρνητική επίπτωση στο ΑΕΠ της οικονομίας καθώς αυτό εξαρτάται από τον όγκο και τη κατεύθυνση των μεταβολών. Εμπειρικές έρευνες όμως έχουν δείξει ότι επειδή το ΑΕΠ επηρεάζεται

κυρίως από την κατανάλωση, μια αύξηση της φορολογίας βραχυπρόθεσμα μπορεί να προκαλέσει μια αύξηση στα φορολογικά έσοδα μακροπρόθεσμα όμως θα έχει αρνητική επίπτωση σε αυτά καθώς τόσο όγκος των συναλλαγών όσο και η φοροδοτική ικανότητα των πολιτών και των επιχειρήσεων θα μειώνεται²⁴.

Η σκοπιμότητα της φορολόγησης του εισοδήματος και ιδιαίτερα του προερχόμενου από το κεφάλαιο αντί της κατανάλωσης έχει αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Το κύριο επιχείρημα υπέρ της κατάργησης της φορολόγησης των κερδών κεφαλαίου σχετίζεται με την υποτιθέμενη αρνητική επίπτωση που έχει στο επίπεδο των αποταμιεύσεων και κατ' επέκταση στο ρυθμό της οικονομικής ανάπτυξης. Το βασικό επιχείρημα για τη διατήρηση του είναι ότι εξασφαλίζει το χαρακτήρα της προοδευτικότητας στο φορολογικό σύστημα διότι οι υψηλού εισοδήματος πολίτες έχουν σχετικά υψηλό ποσοστό του εισοδήματος τους προερχόμενο από κέρδη κεφαλαίου και ταυτόχρονα χαμηλή ποσοστιαία συμμετοχή της κατανάλωσης τους στο εισόδημα τους.

Η άποψη ότι η μείωση των φορολογικών συντελεστών είναι αρκετή για να μειωθεί η φορολογική επιβάρυνση του κεφαλαίου αποτελεί απλοποίηση της πραγματικότητας. Κατά πρώτο, σωστό μέτρο της επιβάρυνσης αποτελεί το ποσοστό της προ φόρων απόδοσης του κεφαλαίου το οποίο συλλέγεται σαν φόρος. Το ποσοστό αυτό προσδιορίζεται και από παράγοντες ανεξάρτητους της φορολογίας όπως για παράδειγμα ο πληθωρισμός σε συνδυασμό με τον τρόπο υπολογισμού της φορολογητέας βάσης ή το ακολουθούμενο σύστημα αποσβέσεων.

Το παραπάνω ποσοστό όταν υπολογίζεται για την οριακή επένδυση εκείνη δηλαδή η οποία έχει καθαρή παρούσα αξία (Net Present Value) ίση με μηδέν ονομάζεται αποτελεσματικός οριακός φορολογικός συντελεστής και αποτελεί κρίσιμο μέγεθος προσδιορισμού των επενδύσεων. Δεύτερον, είναι αμφίβολο αν η μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης θα οδηγήσει σε αύξηση της αποταμίευσης. Είναι γνωστό από την οικονομική θεωρία πως μια αύξηση για παράδειγμα της φορολόγησης της αποταμίευσης (s) θα δημιουργήσει ένα αποτέλεσμα υποκατάστασης σε βάρος των αποταμιεύσεων. Το κόστος πραγματοποίησης του συγκεκριμένου ύψους της μελλοντικής κατανάλωσης αυξάνει αλλά ταυτόχρονα ένα αποτέλεσμα εισοδήματος θα λειτουργήσει αρνητικά για τη παρούσα κατανάλωση (C) και θετικά για την παρούσα αποταμίευση. Η μείωση του εισοδήματος διαχρονικά θα οδηγήσει σε

---

²⁴Dornbusch R., Fischer S., (1993), Μακροοικονομική, εκδόσεις Κριτική

μείωση στη παρούσα και μελλοντική κατανάλωση. Η επικράτηση τους ενός εκ των δύο αποτελεσμάτων είναι θέμα εμπειρικής διερεύνησης για κάθε χώρα ξεχωριστά²⁵. Η συζήτηση για τη κατάργηση της φορολόγησης του κεφαλαίου πρέπει επίσης να μελετηθεί στα πλαίσια των επιπτώσεων που θα έχει στην αποτελεσματική κατανομή των πόρων στην οικονομία και στις επιλογές των καταναλωτών. Με δεδομένο το ύψος των φορολογικών εσόδων που πρέπει να συλλέξει το κράτος κάθε μείωση των εσόδων από φόρους κεφαλαίου πρέπει να αντικατασταθεί με αύξηση των εσόδων από άλλες πηγές. Συνεπώς αν οι στρεβλώσεις που δημιουργούν οι άλλοι φόροι για παράδειγμα οι φόροι της κατανάλωσης είναι μικρότεροι εκείνων από τους φόρους επί του κεφαλαίου τότε οι τελευταίοι πρέπει να καταργηθούν για να οδηγηθούμε σε μια πιο άριστη δομή του φορολογικού συστήματος. Σύμφωνα με τους Summers (1981)²⁶ και Auerbach & Kotlikoff (1987)²⁷ η μελέτη του παραπάνω προβλήματος είναι επίσης αντικείμενο εμπειρικής διερεύνησης όπου η εκτίμηση των διαφόρων ελαστικότητων υποκατάστασης στις επιλογές των καταναλωτών και επενδυτών αποτελεί το κρίσιμο μέγεθος. Τέλος, θα πρέπει να συνεκτιμηθούν οι αναδιανεμητικές επιπτώσεις στον πληθυσμό από την αντικατάσταση της φορολογητέας βάσης όπως επίσης δεν πρέπει να υποτιμηθούν θέματα διοικητικής ευχέρειας στη διαχείριση του συγκεκριμένου φόρου.

Δεδομένης της ύπαρξης της φορολόγησης των κερδών κεφαλαίου το ερώτημα που ανακύπτει είναι αν θα πρέπει να υπάρχει ομοιόμορφη επιβάρυνση όλων των μορφών κεφαλαίου. Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία δεδομένης της ανάγκης είσπραξης φορολογικών εσόδων η άριστη φορολογική πολιτική θα πρέπει να στηρίζεται στη φορολόγηση των αγαθών εκείνων με χαμηλή ελαστικότητα της ζήτησης όπως για παράδειγμα τα τρόφιμα. Αυτό συμβαίνει διότι η επίπτωσης στη διάρθρωση της ζήτησης θα είναι μικρή και ταυτόχρονα η δυνατότητα μετακύλισης του φόρου σε άλλα προϊόντα ελαχιστοποιείται. Σε περιπτώσεις όπου οι έμμεσοι φόροι είναι δύσκολο να επιβληθούν μπορεί να δικαιολογηθεί η ύπαρξη μη ομοιόμορφης φορολόγησης των κερδών κεφαλαίου όπου οι φόροι θα μετακυλισθούν στις τιμές των

---

²⁵ Dornbusch R., Fischer S., (1993), Μακροοικονομική, εκδόσεις Κριτική

²⁶ Summers L., (1981), Capital taxation and accumulation in a life cycle growth model, The American economic review, Jstor

²⁷ Auerbach A. & Kotlikoff L., (1987), Dynamic fiscal policy, Cambridge University Press

προϊόντων. Μια δεύτερη βάση αιτιολόγησης μη ομοιόμορφης φορολογίας του κεφαλαίου σχετίζεται με την ύπαρξη θετικών ή αρνητικών εξωτερικοτήτων στην οικονομία. Για παράδειγμα, θα φορολογούνται με υψηλότερο συντελεστή κέρδη κεφαλαίου σε δραστηριότητες που συντελούν στη μόλυνση του περιβάλλοντος ενώ αντίστοιχα με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές δραστηριότητες στην έρευνα και τεχνολογία. Σε αυτές τις περιπτώσεις πάντως δεν είναι ξεκάθαρο ότι δεν υπάρχουν άλλα μέσα περισσότερο αποτελεσματικά από τη μη ομοιόμορφη φορολόγηση των κερδών κεφαλαίου στη διάθεση του κράτους για τη διόρθωση των ατελειών της οικονομίας. Τέλος, ένα επιχείρημα που παρουσιάζεται αρκετά συχνά υποστηρίζει ότι χρειάζονται προνομιακή φορολογική μεταχείριση δραστηριότητες υψηλού κινδύνου για την ανάληψη τους. Στην οικονομική θεωρία δεν είναι σαφές ότι η μείωση του φορολογικού συντελεστή θα οδηγήσει σε αύξηση των επενδύσεων σε δραστηριότητες υψηλού κινδύνου. Ο λόγος σύμφωνα με τον Stiglitz (1996)²⁸ είναι η ύπαρξη φόρων επί των κερδών μειώνει όχι μόνο τα κέρδη αλλά και τη διακύμανση τους. Άρα είναι πιθανό η επιβολή φόρων να οδηγήσει σε αύξηση του αναλαμβανόμενου κινδύνου έτσι ώστε ο φορολογούμενος να αποκαταστήσει το προ – φόρων επίπεδο απόδοσης και κινδύνου. Βέβαια για την αποδοχή του επιχειρήματος ότι η φορολογία δεν επιδρά αναγκαστικά αρνητικά στις επενδύσεις είναι μεγάλης σημασίας η ύπαρξη σε θεσμικό επίπεδο της δυνατότητας πλήρους αναγνώρισης και έκπτωσης των ζημιών που πραγματοποιούνται τόσο σε επίπεδο επιχείρησης όσο και φυσικών προσώπων.

5.8 Η καμπύλη Laffer , το άριστο επίπεδο φορολόγησης και η οριακή ροπή προς φοροδιαφυγή

Η καμπύλη Laffer στην απλή της μορφή δείχνει τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη φορολογική βάση και στα φορολογικά έσοδα όπου βασική υπόθεση του υποδείγματος είναι ότι η φορολογική βάση μειώνεται με την αύξηση των

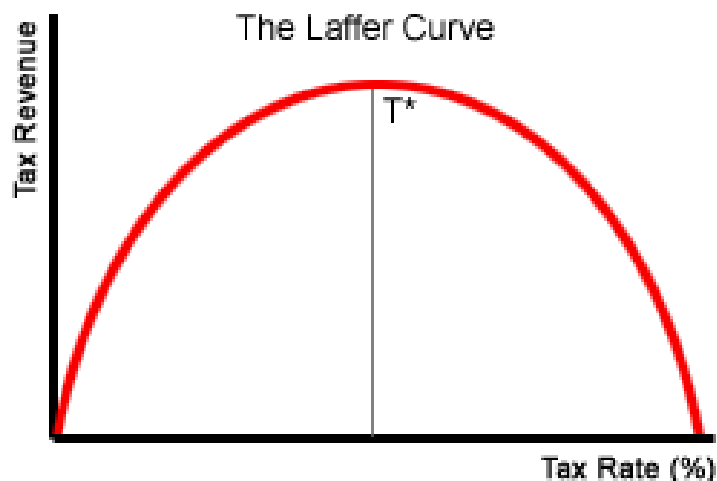
²⁸ Stiglitz J., (1996), Whither socialism

φορολογικών συντελεστών. Ο Petersen (1981)²⁹, στο υπόδειγμα που θα εξετάσουμε προσπάθησε έχοντας ως βάση τη καμπύλη Laffer να αναλύσει εκείνους τους παράγοντες οι οποίοι και υπολογίζουν το άριστο επίπεδο της εκάστοτε φορολόγησης. Ο Petersen στο υπόδειγμα αυτό υποθέτει ότι η φορολογική βάση είναι το ΑΕΠ και ότι υπάρχει ένας φόρος με αναλογικό συντελεστή παρακάμπτοντας με τον τρόπο αυτό πιθανά προβλήματα τα οποία και ανακύπτουν από την ύπαρξη πολλών φόρων και φορολογικών συντελεστών. Ειδικότερα υποθέτει ότι υπάρχει μια γραμμική σχέση ανάμεσα στο φορολογικό συντελεστή (t) και στο ΑΕΠ (Y) η οποία και εκφράζεται από τη σχέση $Y = a - bt$

και επειδή τα φορολογικά έσοδα είναι το γινόμενο του ΑΕΠ επί του φορολογικού συντελεστή η σχέση γίνεται ως εξής:

$$T_a = at - bt^2$$

Η δεύτερη εξίσωση αποτελεί ουσιαστικά την καμπύλη Laffer στην οποία το μέγιστο των φορολογικών εσόδων επιτυγχάνεται όταν ο φορολογικός συντελεστής είναι ίσος με tc . Η φορολογία που κρύβεται πίσω από τη καμπύλη που βλέπουμε στο παρακάτω Σχήμα 1 σημαίνει ότι οι φορολογούμενοι προσφέρουν εργασία για να αποκτήσουν εισόδημα δηλαδή φορολογική βάση, δηλαδή ΑΕΠ.

Σχήμα 1. Η καμπύλη Laffer

Όπως παρατηρούμε και από το Σχήμα 1 υπάρχει μια αρνητική σχέση ανάμεσα στο ΑΕΠ και στο φορολογικό συντελεστή η οποία σύμφωνα με τον Petersen εξηγείται

²⁹ Petersen H., (1981), Tax, tax systems and economic growth, Jcb

από την υπεροχή του αποτελέσματος υποκατάστασης. Με άλλα λόγια η αρνητική σχέση μεταξύ του φορολογικού συντελεστή και του ΑΕΠ οφείλεται στην με κάθε ευκαιρία που παρουσιάζεται τάση που έχουν οι φορολογούμενοι να αποφύγουν το φόρο. Έτσι βραχυπρόθεσμα το ΑΕΠ εξαρτάται από τη προσφορά εργασίας η οποία με τη σειρά της επηρεάζεται από τις μεταβολές στο ύψος του φορολογικού συντελεστή. Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι μια μείωση της εργασίας στην επίσημη οικονομία δεν σημαίνει αύξηση των ωρών της ανάπαυσης όπως συμβαίνει στο νεοκλασικό υπόδειγμα το οποίο και εξετάζει μόνο τις δύο αυτές καταστάσεις. Στο υπόδειγμα αυτό εξετάζεται και ο πολύ ρεαλιστικός παράγοντας ότι οι ώρες που δεν διατίθενται για εργασία στην επίσημη οικονομία μπορούν να διατεθούν στην παραοικονομία. Έτσι προκειμένου να εκτιμηθούν τα αποτελέσματα που έχουν στη κοινωνική ευημερία η παραοικονομία και η φοροδιαφυγή που γίνεται στον επίσημο τομέα της οικονομίας ο Petersen κατασκεύασε μια συνάρτηση συνολικής ευημερίας στην οποία περιλαμβάνεται το ενδεχόμενο απασχόλησης τόσο στην επίσημη οικονομία όσο και στη παραοικονομία. Με τα ζητήματα της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας ωστόσο είναι χρήσιμο να γίνει και στο σημείο αυτό μια πρώτη αναφορά με αφορμή το υπόδειγμα του Petersen.

Ως εκ τούτου, η συνολική ευημερία σε μια οικονομία (W) είναι το άθροισμα του προϊόντος που παράγεται στην επίσημη οικονομία (Y_m) και στη παραοικονομία (Y_s).

$$W = Y_m + Y_s$$

Από το υπόδειγμα εύκολα συνεπάγεται ότι η κυβέρνηση μπορεί να επηρεάσει την επίσημη οικονομία μεταβάλλοντας το φορολογικό συντελεστή οπότε και έχουμε:

$$Y_m = \alpha - \beta t$$

Η συνάρτηση αυτή αποτελεί τη συνάρτηση παραγωγής της επίσημης οικονομίας. Έχοντας λοιπόν υπόψη την αποστροφή που νοιώθουν τα άτομα για το φόρο και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι διαθέτουν ένα συγκεκριμένο αριθμό ωρών για εργασία, ο Petersen³⁰ υποθέτει ότι οι εργάσιμες ώρες που απελευθερώνονται από την επίσημη οικονομία χρησιμοποιούνται στη παραοικονομία. Άρα υπάρχει τέλεια υποκατάσταση μεταξύ της εργασίας στην επίσημη οικονομία και στη παραοικονομία. Επίσης, η συνάρτηση παραγωγής στην παραοικονομία είναι η εξής:

$$Y_s = \gamma t$$

---

³⁰ Petersen H., (1981), Tax, tax systems and economic growth, Jcb

Το οποίο σημαίνει σε οικονομικούς όρους ότι η προσφορά εργασίας και η παραγωγή στην παραοικονομία αυξάνεται καθώς αυξάνεται ο φορολογικός συντελεστής.

Από την προηγούμενη ανάλυση προκύπτει λοιπόν ότι το ΑΕΠ μιας επίσημης οικονομίας θα φτάνει στο μέγιστο του επίπεδο όταν ο φορολογικός συντελεστής $t = 0$ δηλαδή όταν όλες οι ώρες εργασίας διατίθενται στην επίσημη οικονομία. Διαφορετικά θα μπορούσαμε να πούμε πως όταν στην επίσημη οικονομία επιβληθεί ο μέγιστος φορολογικός συντελεστής τότε θα έχουμε την επίτευξη του μέγιστου προϊόντος στη παραοικονομία. Έτσι αν υποθεθεί πως η παραγωγικότητα και τους δύο τομείς της οικονομίας είναι η ίδια, δηλαδή ότι $\beta = \gamma$ τότε η συνολική παραγωγή επίσημης και ανεπίσημης οικονομίας παραμένει η ίδια καθώς αυξάνει ο φορολογικός συντελεστής.

Επειδή όμως αυτό που συνήθως συμβαίνει είναι η παραγωγικότητα στην επίσημη οικονομία να είναι μεγαλύτερη από την παραγωγικότητα στην παραοικονομία, δηλαδή $\beta > \gamma$, τότε στη περίπτωση αυτή η συνολική ευημερία δηλαδή το ΑΕΠ της χώρας θα τείνει να μειώνεται όσο αυξάνεται ο φορολογικός συντελεστής.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ολοκληρώνοντας το κεφάλαιο αυτό πως η συνολική ευημερία της επίσημης οικονομίας είναι μεγαλύτερη της συνολικής ευημερίας της παραοικονομίας, δηλαδή $Y_m > Y_s$. Αυτό τελικά σημαίνει ότι η αύξηση του φορολογικού συντελεστή σε κάθε περίπτωση μειώνει τη συνολική ευημερία του ατόμου. Έτσι ακόμα και αν το άτομο καταλήξει να εργάζεται μόνο στη παραοικονομία και επομένως να μην επιβαρύνεται καθόλου με φόρο η ευημερία του θα μειωθεί.

Αυτό είναι και το σημαντικότερο συμπέρασμα του υποδείγματος που μόλις εξετάσαμε το οποίο στηρίζεται μεν στη καμπύλη Laffer όσο αφορά την επίδραση του φορολογικού συντελεστή στην οριακή ροπή προς φοροδιαφυγή. Σημειώνεται επομένως πως το άριστο επίπεδο της φορολόγησης πρέπει να μελετάται ανά κλάδο της οικονομίας σε κάθε χώρα και ίσως και ανά γεωγραφική περιοχή, σίγουρα όμως πρέπει να είναι πάντοτε και μια συνάρτηση της εκτιμώμενης φοροδιαφυγής και πρέπει να είναι ευέλικτο ώστε να παρακινεί τους πολίτες να εργάζονται στην επίσημη οικονομία και όχι στη παραοικονομία³¹.

---

³¹ Petersen H., (1981), Tax, tax systems and economic growth, Jcb

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική:

- Αθανασάκη Β., Κουκούτσης Γ., (2015), Κώδικας φορολογίας εισοδήματος, Νομική βιβλιοθήκη
- Πάσχος Π. «Φορολογία», (2003), Εκδόσεις Μπένου
- Γεωργακόπουλος Θ., Πάσχος Π, (2003), «Εισαγωγή στη Φορολογία», Εκδόσεις Μπένου
- Καραβοκύρης Α, Σταματόπουλος Α., (2012), «Φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων», Εκδόσεις Σταμούλη
- Μπάρμπας Ν., (2007), «Φορολογία εισοδήματος», εκδόσεις Σάκκουλα
- Λεονάρδος Α., (2007), «Η φορολογία των επιχειρήσεων», Εκδόσεις Σάκκουλα
- Δημήτριος Ι. Καραγιάννης, (2011), «Φορολογικά-φοροτεχνικά, υπολογισμός του φόρου εισοδήματος-φορολογικές δηλώσεις (ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ, ΑΕ, Ατομικές)», Θεσσαλονίκη
- Σταματόπουλος Δ., Καραβοκύρης Α., (2015), Φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, εκδόσεις Σάκκουλα
- Φορολογία εισοδήματος-Πρακτικά Φορολογικά Βοηθήματα, Αγαπητού Σ. Κράτση, Αθήνα 2000
- Dornbutsch R. Fisher S, 1995, «Μακροοικονομική», Εκδόσεις Κριτική
- Συλλογικό έργο, (2006), «Η φορολογία των εταιριών στο νέο διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον», εκδόσεις Σάκκουλα
- Αθανασάκη Β., Κουκούτσης Γ., (2015), Κώδικας φορολογίας εισοδήματος, Νομική βιβλιοθήκη
- Καραγιάννης Ι., (2016), Φορολογικά φοροτεχνικά υπολογισμός του φόρου εισοδήματος φορολογικές δηλώσεις, εκδόσεις Φοροπράξη

Πηγές διαδικτύου:

- www.taxheaven.gr
- www.capital.gr
- www.e-forologia.gr

Ξένη:

- Petersen H. (1981), Tax, taxsystem and economic growth
- Stilitz J, (1996), Wither Socialism
- Summers L., (1981), Capital taxation and accumulation in a life cycle growth model The American economic review, Jstor